

SAGNLANDET LEJRE

Årsberetning 2021 i tekst og billeder



31/5
2022

SAGNLANDET LEJRE – landet du må udforske
Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Musica Ficta uropfører korværket *Vølvens Spådom* i Kongehallen. Den 17. november 2021 dannede Sagnlandet Lejres mægtige Kongehal fra vikingetid den stemningsfulde ramme for uropførelsen af komponist og dirigent Bo Holtens korværk *Vølvens Spådom*. En mere passende scene kunne næppe tænkes for den moderne, musikalske fortolkning af dette ældgamle, nordiske digt, der formentlig stammer helt tilbage fra 900-tallet.



Vølvens Spådom er den storslåede, episke fortælling om verdens skabelse i *Gin-nungagap* og undergang i *Ragnarok*, der heldigvis følges af en ny gylden tidsalder. Digtet er i 2015 genfortalt på moderne dansk af forfatter og digter Suzanne Brøgger, der deltog ved uropførelsen, hvor digtet blev læst op. Koncerten fandt sted over to aftner for udsolgte huse. Kongehallen fungerede som perfekt koncert-ramme for en sådan musikalsk begivenhed. Fremadrettet håber vi i vinterhalvåret, at kunne gennemføre lignende koncertarrangementer i Sagnlandet Lejres Kongehal, hvor musik og rammer går op i en højere enhed.

Kongehalsprojektet er skabt takket være i alt 76 mio. kr. fra *A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal* og Augustinus Fonden.

SAGNLANDET LEJRE – *landet du må udforske*

Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter



I Sagnlandet Lejre venter 43 ha oplevelsesrigt natur- og kulturlandskab i hjertet af Nationalpark Skjoldungernes Land. Tag på tidsrejse gennem jægerstenalder, jernalder, vikingetid og 1800-tal og mød fortidens mennesker, oplev Danmarks største Kongehal fra vikingetid og nyd de fritgående historiske dyreracer. Besøg de arbejdende historiske værksteder, Potteri og Dragtværksted og bliv klogere på godt håndværk. Hyg med familien eller klassen i Båldalen med sejlads i forhistoriske stammebåde eller historiske robåde og andre hyggelige, historiske prøvselv aktiviteter. I Båldalen står bænke og grillpladser frit til rådighed for medbragt mad. Den idylliske cafe i bindingsværk, *Hvidesøhus*, byder på is og drikkevarer samt lette frokostretter og gode kager inspireret af "mormormad". De kan nydes indendørs eller på den hyggelige gårdsplads eller i abildgården med keglebaner for børn og voksne.

Vores fælles kerneopgave i Sagnlandet Lejre er:

"At tilbyde en fantastisk tidsrejse i indbydende og smukke rammer, hvor gæsterne sammen kan udforske historien gennem gode, nærværende og underholdende oplevelser udviklet på fagligt grundlag:"

 NATIONALPARK
SKJOLDUNGERNES LAND



SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings & Formidlingscenter
Slangealléen 2 – 4320 Lejre
Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk
CVR-nr: 33247257

Indhold

SAGNLANDET LEJRE	5
Besøgstal	5
COVID-19 Restriktioner og håndtering 2021	7
Gæsternes tilfredshed	8
ORGANISATION	15
Bestyrelsen.....	15
Strategi for fonds- og forskningsindsatser.....	15
Kvalitetsledelsessystem	16
Sagnlandet Lejres grundlægger Hans-Ole Hansen (1939-2021).....	17
MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION	19
Digital PR via www.sagnlandet.dk	19
Digital PR via SOME.....	19
Øvrig PR indsats og samarbejder	20
ØKONOMI	22
Årsresultat 2021.....	22
Samfundsregnskab.....	23
SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet	23
SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet	24
SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur	25
Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet	26
TAK TIL BIDRAGSYDERE M.FL.	27
2021 – I ORD OG BILLEDER	28
Formidling	29
En Fortid i en Nutid med en Fremtid	29
Et ekko fra fortiden – Kongehallen som koncertsted	30
Hverdagens forfædre og forfædrenes hverdag	31
Istidsjæger telte med kunst	32
Jernalderlandsby med palisadeværn	32
Vikingerne retspraksis.....	33
Fra corona- til koleraformidling i 1800-tallets husmandssteder	33
Undervisning.....	35
Undervisningsforløb	35
Pædagogik	36
COVID-19 tilpasninger af undervisning i 2021	37
Samarbejdet ”Gudernes gaver” med Folkekirkens Skoletjeneste	39
Samarbejde med Allerslevskole om Beowulfkvad og fortælling	40
Samarbejder med professionshøjskoler og et eksempel på kursusforløb.....	42
Foreningen de Historiske Værksteder – ramme for vigtig vidensdeling.....	45
Forskning.....	46
Sagnlandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation	46
Udredning og rekonstruktion	46
Sagnlandets historiske værksteder – aktive videnscentre for håndværk og forsøg	47
Dragtværkstedets arbejde	47
Research af jægerstenalder og 1800-tals dragter påbegyndt	48
Registrering og dokumentation af Sagnlandets dragtbeholdning	48
Levering af dragter til Nationalmuseets Vikingeutstilling.	48
Øvrige tekstilindsatser og aktiviteter.....	49

Potteriets arbejde	50
Eksperimenter med begitning, glasur og brændingstemperaturer af 1800-tals lertøj	50
Erfaring med håndbygget jydepotteproduktion vedligeholdet	51
Forskningsaktiviteter med eksterne samarbejdspartnere udfordret pga. COVID-19	51
Erhvervssamarbejder	52
Frivillige	53
Sagnlandet Lejres Venner.....	53
Frivillige historiske grupper og foreninger	55
CSR (Corporate Social Responsibility)	55
Samarbejder med velgørende organisationer	55
Bæredygtighed	56
BAG OM SAGNLANDET LEJRE.....	57
Formålsparagraf.....	57
Strategisk vision 2021-2026	57
Generel vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid	58
Fælles kerneopave	58
Mission: Jeg prøver og jeg forstår.....	58
Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse – Ansvar.....	59
Organisation.....	60
Protektor	60
Bestyrelse.....	60
Ledelse	60



SAGNLANDET LEJRE

ÅRSRAPPORT 2021



Besøgstal

I 2021 fik Sagnlandet Lejre i alt 66.869 besøg. I forhold til rekordåret 2020 med 97.728 besøg, er det en tilbagegang på 31,6% (-30.859 besøg). Det er en voldsom ændring, der skyldes flere faktorer. I 2020 kunne Sagnlandet Lejre under national og international pressebevågenhed 17 juni indvie sin store vikingekongehal, Danmarks største bygning fra oldtiden, Kun to uger senere fulgte Folketingets "sommerpakke" til Coronatrætte danskere, der gav 50% billetterabat i skolernes sommerferie. I 2020 var det således to store positive boost, da Sagnlandet kunne genåbne 8. juni efter COVID-19 nedlukning. Det har været omvendt i 2021. Her peger eksterne analyser udført af Dansk Erhverv (DE) og Organisationen Danske Museer (ODM) på en kombination af to faktorer, der i en uheldig synergi har udfordret hele kulturbranchen med langt færre besøgende i forår og højsæson 2021.

Den første faktor var det nye COVID-19 tiltag CORONA-PAS, der ikke fandtes i 2020. Dette pas skulle alle besøgende i 2021 fremvise sammen med personligt ID, som dokumentation for enten negativ, max 72 timer gammel, negativ corona-test eller som dokumentation for COVID-19 vaccination. Krav om fremvisning af CORONA-PAS varede lige præcis frem til slutning af højsæson 8/8 2021. CORONA-PAS blev genindført fra og med 12/11 2021.



Den anden faktor var, at vaccineudrulning i befolkningen ikke var fuldt gennemført før den for attraktionsbranchen så vigtige højsæson, skolernes sommerferie. Jf. DE's analyser var 37 % af alle danske børnefamilier ikke vaccineret ved begyndelsen af skolernes sommerferie. Alene i den vigtige målgruppe de "30-39-årige" var tallet ikke mindre end 76 % ikke-vaccinerede.



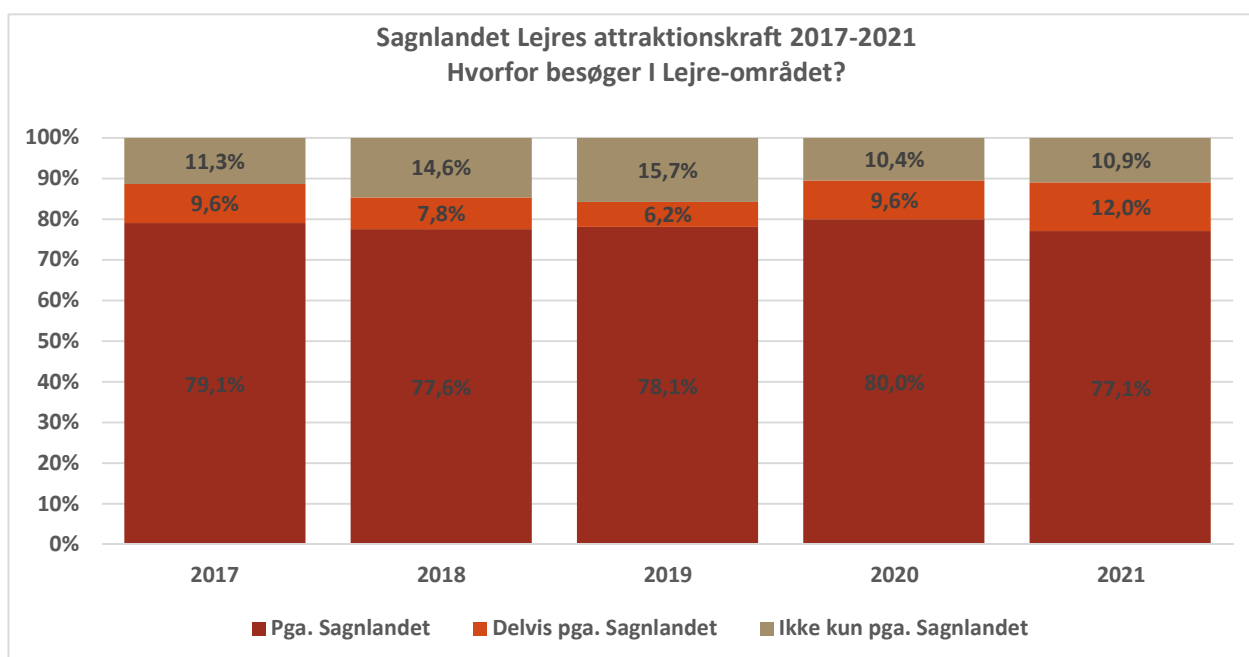
ODM supplerer DE's analyser med, at 80% af museerne har haft lavere besøgstal i sommerferien 2021 end i 2020. ODM har derudover efter højsæson 2021 spurgt til museernes forventning til deres samlede omsætning i 2021 sammenlignet med sidste "normal-år" 2019 før COVID-19 gjorde sit indtog. Her svarede ikke mindre end 2 ud af 3 museer, at de forventede en lavere omsætning i 2021, end de havde i 2019. Og kun ét ud af 10 museer ventede en forøget omsætning i 2021 sammenlignet med 2019. Her opnåede Sagnlandet Lejre en fremgang på 9,4 % (+5.739 i forhold til 2019). Denne fremgang skal desuden ses i forhold til en halvering af Sagnlandets udenlandske gæster. I 2019 besøgte 4.617 udenlandske turister Sagnlandet Lejre. I 2021 var det kun 2.322. Sagnlandets nye vikinge kongehal, har derfor endnu ikke haft mulighed for at indfri sit fulde potentiale for tiltrækning af international kulturturisme pga. de mange rejserestriktioner.

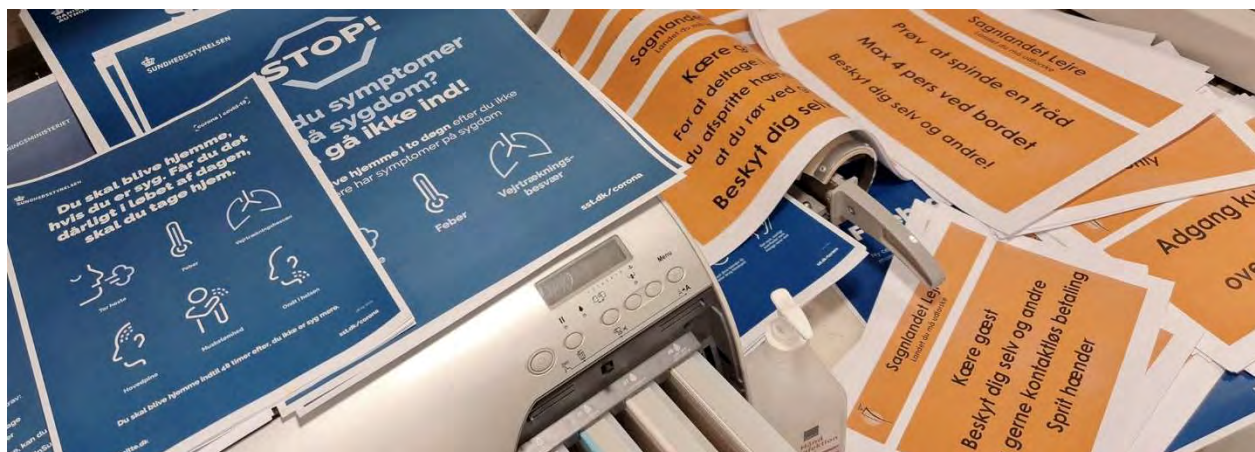
Hvad angår skole- og børneinstitutionsbesøg, har vi i forhold til 2020 registreret en gradvis tendens mod normalisering, selvom de heller ikke er tilbage på niveauet før COVID-19. I 2020 udgjorde disse målgruppers besøg kun 9.773 mod 16.626 i 2019 (-41,2 %). I 2021 har vi haft 12.642 skolebesøg (+29,4 % i forhold til 2020, men fortsat -24 % i forhold til 2019).



I det generelt triste branchelys blandt kulturhistoriske attraktioner og zoologiske haver og akvarier i 2021, kan vi ved årets udgang i Sagnlandet Lejre trods alt glæde os over, at vi dog både har øget besøgstal og øget omsætning i forhold til seneste "normal-år" 2019. Det er på denne uforudsigelige og atypiske markedsbaggrund, Sagnlandets resultat skal vurderes på.

Sagnlandet Lejre udøver hvert år en stærk tiltrækningskraft mht. at tiltrække besøgende til Lejre-området. I 2021 anfører 71,4 %, at de alene kom til Lejreområdet for at besøge Sagnlandet Lejre, mens 14, 3% oplyser at de kom delvis pga. Sagnlandet Lejre. Sagnlandet har med andre ord en stærk "attraktionskraft". Den sikrer besøg og turisme i området med deraf afledte indtjeningsmuligheder for andre erhvervsdrivende i området, hvad Sagnlandets samfundsregnskab også viser (se afsnit "Samfundsregnskab").





COVID-19 Restriktioner og håndtering 2021

Sagnlandet Lejre valgte på forhånd at afskrive Påskeåbent 2021 belært af erfaringer med foramlingsforbudsstørrelser, hjemsendelse af medarbejdere mv. i foråret 2020. Derfor åbnede Sagnlandet først lørdag 30. april 2021. Her gjaldt et foramlingsforbud på 50 personer, der muliggjorde et vist besøgsflow i Kongehal. I 2021 blev udarbejdet ikke mindre end 9 beredskabsplaner fordelt over hele året. De sikrede, at Sagnlandet overholdt de til enhver tid gældende corona-restriktioner. I omegnen af 500 adfærdsregulerende skilte og talrige spritstandere har været placeret i alle områder, mens mundbind gratis er uddelt ved indgang til glemssomme gæster. Krav om CORONA-PAS var en ny restriktion, der ikke fandtes i 2020. For at håndtere dette påbud, blev der på P-plads foran indgang til Butik/Billetsalg oprettet en "CORONA-PAS-bod", hvor alle gæster fremviste CORONA-PAS og ID jf. Sundhedsministeriets krav. Det gav en del kødannelse, navnlig i højsæsonmåneden juli. Men både gæster og personale klarede det flot og køen blev afviklet i god ro og orden. Krav om fremvisning af CORONA-PAS på kulturinstitutioner bortfaldt 1. august, hvilket var en stor praktisk og psykisk lettelse for medarbejderne. For at støtte de medarbejdere, der havde CORONA-PAS-vagter, blev der udarbejdet tre skriftlige vejledninger til dem i takt med at reglerne ændredes.

Sagnlandet har i 2021 tilpasset gæstehåndtering og formidling gennem følgende tiltag for tryghed og reduceret risiko for smittespredning:

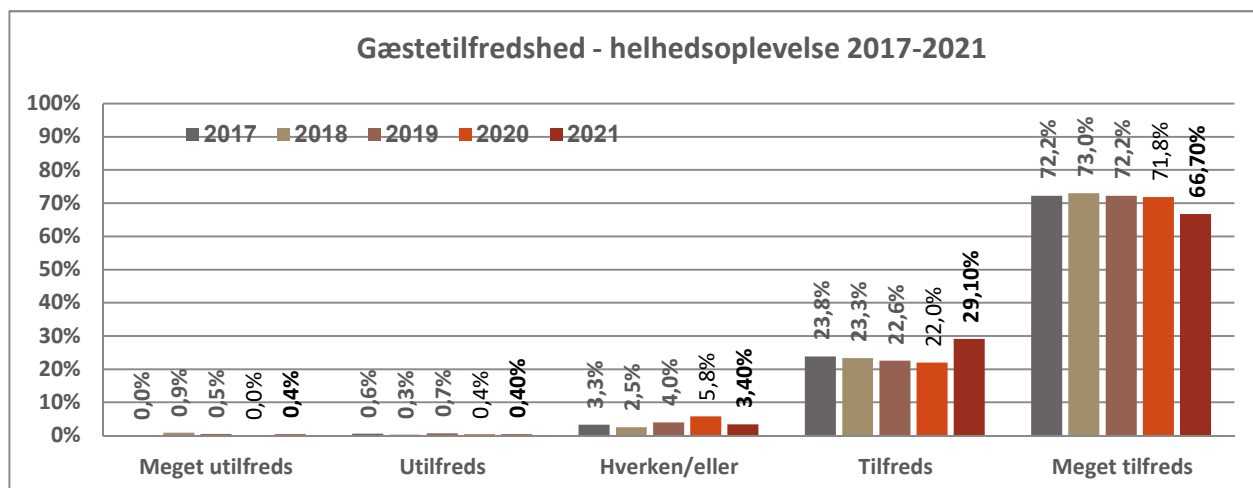
- **Information:** COVID-19 forholdsregler blev annonceret på skilte ved hovedindgang samt flyers udleveret ved billetkøb, i Sagnlandet Lejres APP og på hjemmesiden.
- **Afspritning og håndhygiejne:** Ca. 25 spritstandere blev placeret rundt omkring i Sagnlandet på strategiske steder, bl.a. ved: Alle kontaktpunkter som ind- og udgangsdøre, låger i hegn, indgange til historiske områder og hvor formidlingsaktiviteter i øvrigt foregik. Derudover tog Sagnlandets formidlingsinstruktører dagligt ca. 25-30 "løse" spritbeholdere med ud i marken, hvor de blev stillet let tilgængeligt op, hvor formidleren befandt sig.
- **Afskærmning og ensretning:** I Butik og Café blev opsat plexiglasafskærmning hvor relevant i forbindelse med kasseekspeditioner.
- **Begrænsning af sidde kapacitet i Café:** I forår og sommersæson var det ikke muligt at tilbyde indendørs siddeplads i Café. Først efter højsæson blev dette muligt.
- **Skiltning:** Rundt om i Sagnlandet blev der opsat ca. 300 skilte. De var placeret ved alle ind- og udgange, bygninger, døre, fælles faciliteter som toiletter, bad og Café samt ved spritstandere.
- **Øget rengøring:** Alle fælles faciliteter blev gjort ekstra rent flere gange om dagen ved ansættelse af ekstra rengøring.



- Aflukning af mindre historiske bygninger for almindeligt publikum: Alle historiske bygninger, med undtagelse af den store Kongehal, blev lukket for frie gæster i hele sæsonen. Kun de gæster, der havde booket overnatning som fortidsfamilier havde adgang til deres "historiske bolig". Alle huse med overnattende gæster blev desuden desinficeret mellem hvert hold gæster.
- Begrænsning af deltagerantal og forhåndsbooking af pladsbilletter: I Kongehallen blev der i de perioder af sæsonen, hvor forsamlingsforbud var fastsat til max. 50 personer, gennemført rundvisninger af en ½ times varighed med max 49 deltagere og 1 formidler. På Sagnlandets hjemmeside var det muligt at booke gratis pladsbilletter på fastsatte tider. I de dele af sæsonen, hvor forsamlingsforbud var 100 personer, var der fri, men ensrettet adgang til Kongehallen samtidig med, at formidlingsinstruktører i hallen sikrede løbende flow gennem bygningen.
- Prøv-selv aktiviteter stærkt begrænset: Gennem hele sæsonen var populære prøv-selv aktiviteter som f.eks. bueskydning og smykkeværksted lukket. De steder, hvor der blev gennemført aktiviteter med deltagelse af gæster, var der personale tilstede, som sørgede for at hjælpe med afspritning, udlevering af genstande og introduktion til aktiviteten. Det gjaldt f.eks. i det populære familieområde "Båldalen", hvor folk sæsonen igennem fortsat havde mulighed for at sejle i stamme- og robåde, hugge med jernalderøkser og male mel på stenkværne med gruttesten. Her var personalet af samme grund opgraderet fra normalt 2 til nu 3-4 instruktører.
- "Dagens sæsonprogram" skrinlagt: For at forebygge sammenstimlen blev der ikke lavet et dagsprogram over aktiviteter og tidspunkter til udlevering til de besøgende som normalt. Først efter højsæson kunne en skrabt version udleveres.
- Skoleundervisning blev tilpasset: Elevantal blev reduceret ved opdeling af hver klasse med skift mellem undervisningsaktiviteter halvvejs i hvert område. Personlige værne-midler som engangshandsker, mundbind og ansigtsværn stillet til rådighed i forbindelse med afstandskrav og behov i den aktuelle undervisningssituation.

Gæsternes tilfredshed

Sagnlandet måler hvert år gæsternes tilfredshed med besøg, personalets service, faglige viden, initiativ til dialog mv. Det sker vha. en fast spørgeramme, der gør det muligt at følge udvikling og evt. tilpasse aktiviteter på baggrund af gæsternes udsagn. I spørgeskemaanalyser der uddeles dagligt, kan gæsterne kvalitativt udtrykke deres tilfredshed på en skala fra 1 – 5, hvor 1 repræsenterer "Meget utilfreds" og 5 "Meget tilfreds". Desuden analyseres hvorfor og hvorfra gæsterne kommer, om de overnatter i området mv. Analyserne bidrager til at optimere og fokusere Sagnlandets service og markedsføringsindsats.





Trods de mange COVID-19 restriktioner, var gæsternes tilfredshed med helhedsoplevelsen heldigvis på højt niveau om end med indre forskydninger. I 2021 er 95,8 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds" med helhedsoplevelsen af besøget. I 2020 var tallene 93,8 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds" med helhedsoplevelsen af besøget. Der er dog sket et mindre skred fra "Meget tilfreds" mod "Tilfreds", hvilket må ses i lyset af COVID-19 restriktioner om fremvisning af CORONA-PAS samt at flere af Sagnlandets vante aktiviteter som bueskydning, krigertræning samt besøg inde i stenalderhytter, jernalderhuse og 1800tals huses ikke var muligt pga. afstandskrav.

Flere udtrykker dog også forståelse for situationen, hvilket flere af de kvalitative kommentarer til den kvantitative vurdering viser:

"Some exhibitions/workshops/etc. Were closed due to COVID,. It is sad, but understandable."

"At man ikke kunne komme ind i husene i jernalderlandsbyen (sikkert pga. corona)".

"At der manglede aktiviteter pga. corona."

"Ingen bueskydning/spyd"

"Der kunne have været flere aktiviteter for børn - snitning, lave perler, lave læder poser, skære i fedtsten, skyde med bue pile (flere aktive værksteder)"

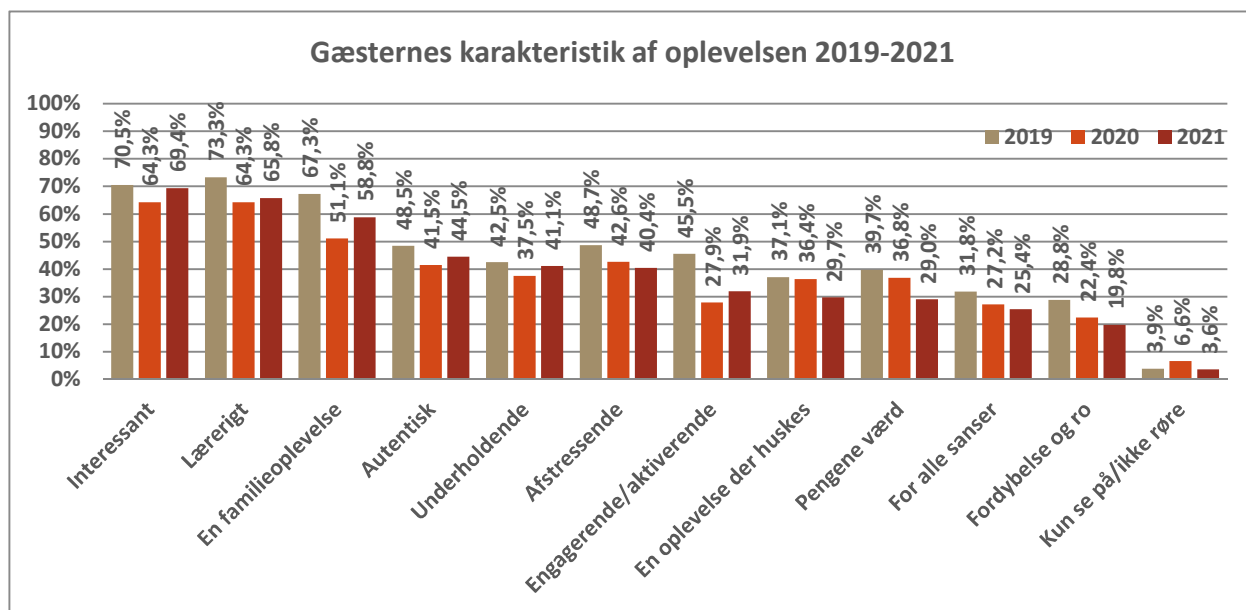
" Ingen krigerkonkurrencer, pileskydning ect."

"At der var coronalukket - ikke jeres skyld"

"Corona-lukkede ting ellers fin oplevelse"

Gæsterne karakteriserer deres oplevelse og udbytte af besøget ved at tage stilling til en række udsagn og vælge et eller flere, som de synes passer bedst. Som videnspædagogisk aktivitetscenter med driftstilskud fra Undervisningsministeriet er det glædeligt, at de tre udsagn "Interessant", "Lærerigt" og "En familieoplevelse" i alle år har ligget sikkert i top 3 blandt de 12 udsagn, som gæsterne kan vælge mellem.

I 2021 karakteriseret 69,4% af gæsterne deres oplevelse som "interessant", 65,8% som "lærerigt" og 58,8% som "en familieoplevelse".

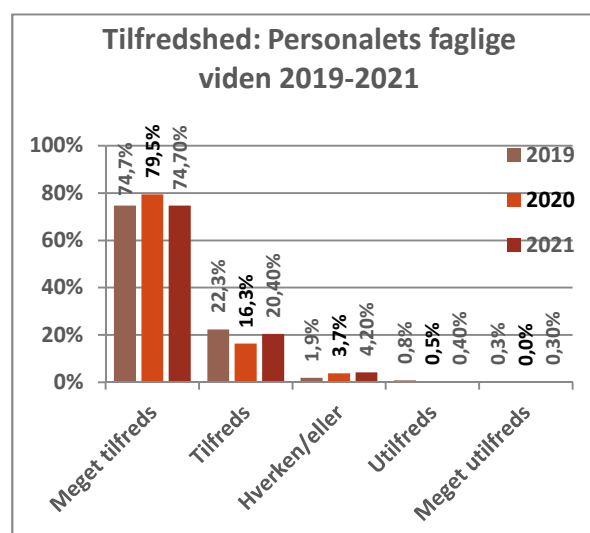
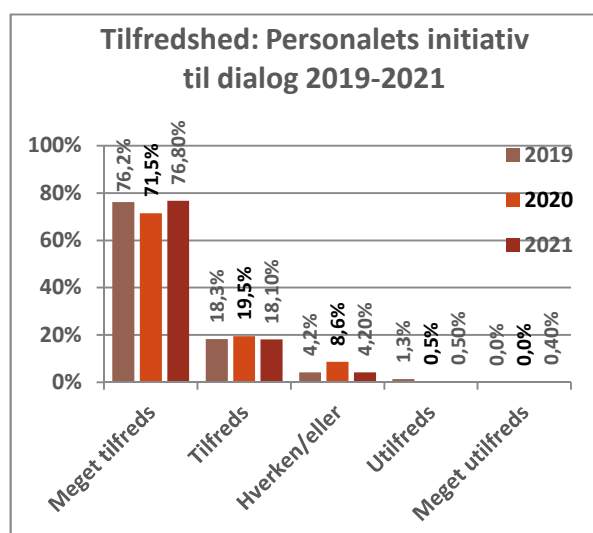


Da Sagnlandet Lejre er en sæsonarbejdsplads for mange studerende fra universiteter, professionskoler mv. gennemfører Sagnlandet hvert år et større introforløb for nye såvel som for tilbagevendende formidlingsinstruktører som optakt til den ny sæson. Det skal sikre, at alle på tværs af uddannelsesbaggrund får en fælles forståelse og indsigt i Sagnlandets formål, undervisnings- og formidlingsmål. Introkurset over flere dage bibringer alle formidlere en teoretisk og praktisk viden og kunnen omkring læring og formidling som fag. De bliver i bogstaveligt forstand klædt på til at kunne varetage undervisnings- og formidlingskunsten.

I 2021 bød introkurset på emner som "En god velkomst", "Den gode Sagnlandsoplevelse" samt indføring i en lang række praktiske gøremål og færdigheder. Der lægges vægt på at mestre kunsten at arbejde både i og uden for historiske roller. Derudover arbejder deltagerne med redskaber til at forbedre egen pædagogisk praksis ved hjælp af selvrefleksion og kollegial feedback, herunder feed back fra områdeansvarlige og publikumschef. Alle Sagnlandets formidlings- og undervisningsområder besøges og alle medarbejdere introduceres for hinanden. Introkurset er i 2021 fulgt op af føllordninger i de forskellige historiske områder for årets nye medarbejdere.

Som noget nyt blev i 2021 gennemført en særlig workshop med de erfarne formidlere om, hvordan man er en god mentor for sit/sine føl. At Sagnlandet har dygtige og engagerede medarbejdere, der brænder for at give gæsten gode oplevelses kommer til udtryk i gæsternes bedømmelse af vores initiativ til dialog og faglige viden.





I 2021 er der forsat høj tilfredshed med formidlingsinstruktørernes initiativ til dialog, der ligger på 94,9% "Tilfreds/Meget tilfreds". Det samme gælder vurderingen af fagligheden i formidlingen. Her er 95,2% af gæsterne Tilfreds/Meget tilfreds.

Lidt citater fra forskellige gæstesegmenters kvalitative uddybninger af deres bedste oplevelser kan supplere de kvantitative bedømmelser. De viser, at det er meget forskellige oplevelser, der fremhæves, selvom den ny Kongehal fremhæves af rigtig mange. I alt 38% fremhæver specifikt kongehallen, men rigtig mange gæster svarer "det hele", "helhedsoplevelsen" osv.:

Just walking around and hearing your staff. Gæst på egen hand.

Landbohusene - en medarbejder fortalte godt. Medarbejder på personaleudflugt.

Vores bedste oplevelse var klart ærtebølletiden. Fantastisk guide og indlevelsesevne. Vildt spændende at lære om reb/fiskekroge den gang.

Hyggelige omgivelser, rigtig venligt personale. Gode muligheder for samtale.

Sceneriet er fantastisk - de ansatte er inspirerende og engagerede.

Stammebåde/robåde, grutte mel og bage "kiks", fodre/"snakke med" karper, god plads til alle, ingen forbudsskilte. Børnefamilie

Personalets fortælling om stenalderen. Roturen på søen og at fodre karper. Børnefamilie.

Kongehallen, samtaler med guiderne, natur og gå og dyr. Børnefamilie.

At man må røre ved tingene. Godt for børn. Afslappende. Børnefamilie.

Personalets fortælling om stenalderen. Roturen på søen og at fodre karper. Børnefamilie.

Værkstederne hvor børnene var aktive. Børnefamilie.

Alle de gode aktiviteter der var for hele familien og den skønneste natur. Børnefamilie.

Alt sammen har været godt siger min søn! Lerværksted, sejls, grutte mel og lave kiks, vikingehal. Børnefamilie.

Arkæologisk værksted. Fodring af karper. Børnefamilie.

At hygge med vores bedsteforældre. Børnefamilie.

At sejle i bådene eller bare gå rundt. Frokosten er god. Sød personale. Vi reddede en familie i land. Børnefamilie.

Besøg i Lethra. Besøg og rundvisning i Kongehallen, Offermosen. Børnefamilie.

Det hele. Ro, fred, god kaffe, bålugt i næsen, solskinsvejr, men Lejre er også godt i regnvejr. Børnfamilie.

Det utroligt søde og hjælpsomme personale ved bådene og udgravning. Børnfamilie.

Familiefællesskab omkring kreative og afslappende oplevelser. Børnfamilie.

Give fiskene mad, finde ting i vandet fx rav og mønter. Sejle tur, lavesnobrød. Børnfamilie.

Kongehallen og alle formidlerne, der stod dér, + smedjen. Børnfamilie.

Landbohusene krikkebjerghuse + farveriet. Autentiske gæster og interessant formidling. Børnfamilie.

Oplevelser i naturen med børnene samt personalets dialog og imødekommenhed. Børnfamilie.

Simpelthen det hele. Dejligt at blive mødt på øjenhøjde, med smil og venlige kulturformidlere. Børnfamilie.

The food at the cafe, visiting the kings hall, getting to ask questions there and also grinding flour and making bread. Børnfamilie.

Vi ankom tidligt og gik åbenbart mosdat de fleste. Det har givet enormt meget ro til at opleve uforstyrret hvilket har været en kæmpe kvalitet. Det er skønt den måde naturen integreres på. Børnfamilie.

Vi så våbenfremvisningen i Kongehallen. Det var både sjovt og lærerigt. Og så var der plads til, at vores 2 årige kunne være med (hum måtte gerne larme lidt).. Børnfamilie.

Vi har været her tit, men i dag hørte vi for første gang om garnfarvningen. Fantastisk formidling. Børnfamilie.

Manden der sidder ved sit shamaniske telt, han var dygtig til at vise fortælle om flintesten og spyd/lange spyd. Og han gav mit barnebarn 8 år sit hjemmelavede spyd. Han talte til børn, unge mennesker og ældre. Børnfamilie.

At møde guiderne/fortolkerne og se alt byggeriet. Par uden børn.

Damen i vikingehuset var rigtig lærerig og god til at lære fra sig. Virkelig passioneret og engagerede da hun talte med. Par uden børn.

En dejlig oplevelse at fiskedeller var helt hjemmelavet og alle ansatte mødet os med smil og god viden. Par uden børn.

Kongehallen er helt super, nærmest bjergtagende. Par uden børn.

Da jeg trådte ind i Hallen på vikingehuset blev jeg overvældet og rørt. Par uden børn.

Grise og ænder og vikingetiden. Rejseselskab.

Adspurgte oplyser 99,9% af gæsterne, at de gerne vil anbefale et besøg i Sagnlandet Lejre til andre og 98,6% vil gerne besøge Sagnlandet igen.





Skolernes tilfredshed registreres ligeledes løbende gennem faste evalueringsskemaer, der udleveres til lærerne og indsamles af medarbejderen umiddelbart efter endt undervisning. I 2021 er 98,0 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds" med deres undervisningsforløb. I 2020 var tallene 92,9 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds" med helhedsoplevelsen af undervisningsforløbet, mens 3,6% svarede "Middel" og 3,6% "Dårligt tilfreds". Vi er heldigvis på vej tilbage til normal tilfredshed inden for skoleområdet. Selv om der fortsat har været mange COVID-19 begrænsninger på, hvad der kunne tillades af hands-on aktiviteter i undervisningen, har både Sagnland og skoler efter første års epidemi-erfaringer fundet bedre veje i 2021 for håndtering af både børn, pædagogik og restriktioner. Igen kan lidt kvalitative citater, skabe billeder af den værdi pædagoger, lærere og børn finder ved et undervisningsforløb i Sagnlandet Lejre:

"God modtagelse. God forklaring som børnene kunne forstå". Pædagog, Børnhave, på forløb En dag som stenaldersfisker i Ertebølle-tid

"Udvikling i børnefællesskaber og alsidig personlig udvikling." Pædagog, Børnhave, på forløb En dag som viking

"Kæmpe oplevelse der udvikler børnene og får dem til at vokse og blive mere modige." Pædagog, Børnhave, på forløb kort vikinge-lejrskole

"Læring med kroppen, oplevelsesbaseret læring vækker hukommelsen." Lærer, 1. klasse på forløb Husmand for en dag

"Spændende forløb, som også giver elever der har svært ved en normal dag." Lærer, 2. klasse på forløb Husmand for en dag

"Højt til loftet. Medarbejderne er meget imødekommende og helt i børnehøjde." Lærer, 3. klasse på forløb Båldal – prøv kræfter med Oldtiden

"At det hele var så autentisk. Underviserne formidlede i øjenhøjde. Børnene fandt det utroligt spændende." Lærer, 3. klasse på forløb De første jægere

"En meget anderledes læringsoplevelse. Massere af indlevelse blandt instruktør og børn." Lærer, 3. klasse på forløb En dag i jernalderlandsbyen Lethra

Helt nødvendigt for at levendegøre klasseundervisning. Sagnlandet har været en del af pensum i historie." Lærer, 3. klasse på forløb En dag i jernalderlandsbyen Lethra

"Fantastisk oplevelse. Fedt at underviserne ved så meget om emnet (der hvor vi falder lidt igennem)." Lærer, 3. klasse på forløb Husmand for en dag

"Virkelig godt/god undervisning, der bliver mere levende end når det "bare" er almindelig undervisning med lærer hjemme på skolen." Lærer, 4. klasse på forløb De første jægere

"Det faglige indhold. Den rolige og respektfulde omgangstone. Muligheden for en fælles, social og faglig oplevelse. Godt at alle er aktive og har en funktion." Lærer 4. klasse på forløb: En dag som viking

"Topklasse. I burde opfordre flere klasser/skoler til at komme også uden for jeres gode forløb." Lærer 4. klasse på forløb: En dag som viking

"Det er fantastisk at se og opleve elevernes entusiasme og motivation." Lærer 4. klasse på forløb: En dag som viking

"Det er sådan en dag eleverne husker som noget særligt og de husker hvad de har lært." Lærer 4. klasse på forløb: En dag som viking

"De velforberejede undervisere/værter. Et godt koordineret forløb lige fra start til slut, information, praktik." Lærer, 4. klasse på forløb: Kort Vikinge lejrskole (2 døgn)

"Det er et godt tillæg til den undervisning, vi giver vores elever på en Rudolf Steiner Skole. Eleverne har lært om den Nordiske Mytologi, samt vikingetiden. Fællesskabet er godt her på Sagnlandet." Lærer, 4. klasse på forløb: Kort Vikinge lejrskole (2 døgn)

"Ud af boksen lejr tur, detox fra spil og uro, god inddragelse af hver enkelt elev gennem dagen." Lærer, 5. klasse på forløb: Kort Vikinge lejrskole (2 døgn)

"Når børn kommer et sted hen som dette, hvor de er helt naturligt at lægge skærmen fra sig sker der noget helt fantastisk i deres sammenspil og interaktion med hinanden, og det er noget alle skolebørn, burde få lov at opleve." Lærer, 5. klasse på forløb: Kort Vikinge lejrskole (2 døgn)

"Det var lærerigt+spændende - gode rammer for energiske børn, der blev godt engageret." Lærer, 6. klasse på forløb De første jægere

"Forløbet har været hel formidabelt. Ungerne elskede det og var meget betagede. De synes det var fedt, at det var så hands-on. De kunne rigtig godt lide at i levede jer så meget ind i rollerne. De var meget glade for dagen." Lærer 6. klasse på forløb: En dag som viking

"Eleverne kan lytte og prøve ting. Guiderne er fantastiske, venlige og søde, siger eleverne." Lærer, 7. klasse på forløb De første jægere

"Der var et godt flow, børnene var fanget af forløbet." Sprogcenter, familier, forløb i Landbohusene





ORGANISATION

Bestyrelsen

Ved årsmødet i marts 2021 fratrådte Søren Kähler, Rockwool Fonden efter eget ønske efter knap 10 års værdifuld indsats for Sagnlandet Lejres arbejde. Ikke bare i bestyrelsessammenhæng har Søren Kähler øvet en aktiv indsats. Det er også sket som frivillig i regi af Sagnlandet Lejres Venneforening gennem en endnu længere årrække, hvilket har gjort Søren Kähler kendt og vellidt af hele personalet.



Som nyt medlem af bestyrelsen tiltrådte Søren Sindbæk, professor, Aarhus Universitet. Søren Sindbæk har i en årrække forsket og publiceret om vikingetiden samt været involveret i flere store nationale og internationale udstillinger i samarbejde med bl.a. Vikingeskibsmuseet i Roskilde og Nationalmuseet. Søren Sindbæk bidrager således med forsknings- og formidlingsmæssige kompetencer til gavn for Sagnlandets fortsatte udvikling.



Strategi for fonds- og forskningsindsatser

Som opfølgning på bestyrelsens og ledelsens strategiudviklings seminar i 2019 blev der fastsat en retning for Sagnlandets langsigtede udvikling efter opførelse og indvielse af Kongehal i 2020 under overskriften:

VISION: "Sagnlandet Lejre skal udvikle sig til en minidestination med Kongehallen som epi-center".

Den vision fungerer nu som ledestjerne indenfor Sagnlandets indsatser og arbejde på tværs af afdelinger og enheder samt i eksterne samarbejdsrelationer turismesamarbejder, markedsførings og branding indsatser.

Som opfølgning på udviklingsstrategien besluttede bestyrelsen i 2021 en overordnet fondsstrategi, hvor følgende fem større/store projekter skal være i fokus. I tilfældig rækkefølge omfatter de:

- Publikation af Kongehallen (er iværksat gennem forskningsorlov for direktør pr. 1/4 2021)
- Væv på vægge- Fortællinger i billedvæv og boligtekstiler. Forsknings- og formidlingsprojekt, der skal forsyne Kongehallen og dens møbler med eksempler på datidens ypperste boligtekstiler til højsæder, bænke, vægtæpper mv.



- Den herligste hal – Farvestrålende fortidsarkitektur. Udsmykningsprojekt for fortsat nyhedsværdi af kongehallen. Bemaling af Kongehallen på baggrund af den publikation, Farverige Vikinger, som Sagnlandet Lejre sammen med SAXO-Instituttet, Københavns Universitet udgav sammen med 9 forskere i 2018 efter stort forskerseminar i Sagnlandet i 2016.
- Høj & Højfolk – Vikingernes verdensopfattelse. Anlægs- og formidlingsprojekt og det ”tredje bygnings element” i Kongehalsprojektet, der skal tilvejebringe et digitalt formidlings- og udstillingsrum, hvor bl.a vikingernes religiøse forestillingsverdner og nordisk mytologi kan formidles.
- Dyrenes Sagnland – Dyr i tro & tjeneste. Anlægs- og formidlingsprojekt, der skal fremme formidlingen af Sagnlandets dyrehold i samspillet ”natur & kultur” i forhold til Sagnlandets forskellige historiske miljøer.

Realisering af de enkelte projekter er dynamisk og vurderes i forhold til de fundraising muligheder, der måtte vise sig relevante. I forskningsstrategien er der desuden lagt vægt på, at Sagnlandets forskningsindsatser og samarbejder skal prioritere udvikling af sine eksisterende styrkepositioner inden for keramik- og tekstilteknologi samt formidlingsdidaktik og læring

Kvalitetsledelsessystem

I 2020 blev iværksat udvikling af et kvalitetsledelsessystem. COVID-19 pandemien begrænsede dette arbejde. I 2021 er det omfattende arbejde – der vil vare flere år – genoptaget. Efter generationsskifte i Båldalen ved udgangen af 2020, er alle områdets procedurer- og arbejds-gange skriftligt dokumenteret og testet i 2021. Det resulterer i en færdig enhedsmanual i 2022.

I løbet af 2022 følger et nyt generationsskifte i Vikingområdet som følge af pensionering. Derfor er der i 2021 påbegyndt udarbejdelse af en samlet, skriftlig enhedsmanual for dette område. Heri nedfældes også de didaktiske overvejelser, der ligger bag afvikling af de mange forskellige undervisnings- og formidlingsaktiviteter.

Der er ligeledes arbejdet med en enhedsmanual for Sagnlandets bibliotek som udgangspunkt for kommende investering i et professionelt IT-system for bogregistrering.

Sagnlandet Lejres grundlægger Hans-Ole Hansen (1939-2021)

I foråret 2021 sov Sagnlandet Lejres visionære grundlægger og første leder fra 1964-1986 Hans-Ole Hansen (21. marts 1939 – 3. maj 2021) stille ind i sit hjem i den gamle præstegård i Allerslev. Sagnlandet Lejre skrev i den anledning nedenstående nekrolog til diverse dagblade:

Den 3. maj 2021 gik Hans-Ole Hansen bort, og Danmark har mistet en gudsbenådet og besjælet fortæller og sand pioner inden for eksperimentalarkæologi og levende historieformidling. Hans-Ole havde den særlige gave at kunne sanse og leve sig ind i historien og gøre den lyslevende, spændende og nærværende for andre gennem ordets magt, håndens kundskab og en ukuelig optimisme. Disse talenter gjorde, at han har sat sig markante og varige spor i dansk historieformidling.

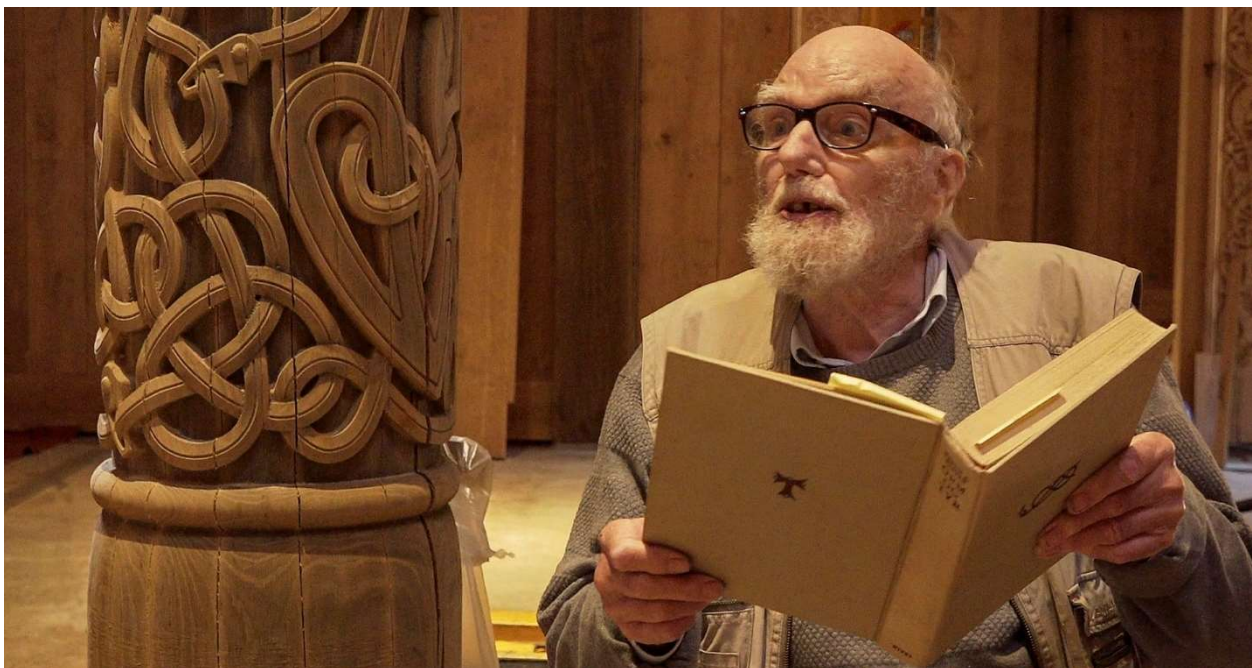
Det kan man forvisse sig om ved besøg i Sagnlandet Lejre, tidligere Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter Lejre. Her fik Hans-Ole i 1964, kun 24 år gammel og knap færdig med sin uddannelse i Materiel Folkekultur (Etnologi) opbygget en kulturhistorisk perle for forsøg med fortiden i et af Danmarks smukkeste sagnomspundne landskaber. Jorden stillede Knud Holstein af Ledreborg til hans rådighed efter en lang vandretur rundt i landskabet med Hans-Ole, der som en anden Gefion vistnok fik pløjet et større areal ud af den historieinteresserede greve end planlagt.

En stærk bestyrelse fik Hans-Ole også etableret. I den sad både Nationalmuseets karismatiske direktør og rigsantikvar P. V. Glob, professor Axel Steensberg fra Københavns Universitet, Knud V. Jensen fra Louisiana og den tidligere undervisningsminister Jørgen Jørgensen. Med deres opbakning og med godt 300.000 kr. i støtte fra Carlsbergfondet fik Hans-Ole sammen med andre ildsjæle og talrige frivillige opbygget "Jernalderlandsbyen" som eksperimental arkæologisk forsøg over tre år. Et byggeri som både fik stor medieinteresse og tusinder af besøgende, der ville opleve fortiden blive levende på nærmeste hånd, når der blev pløjet med ard og stude, kløvet egestammer med økser og kiler og bygget, klinet og tækket jernalderhuse med baggrund i den nyeste arkæologiske viden.

Som i al pionerindsats mødes nye tanker og måder at bedrive videnskab og formidling på også med skepsis. Det oplevede Hans-Ole også. Men næppe nogen i dag kan vel forestille sig et seriøst kulturhistorisk museum, der ikke rækker ud, inddrager sine gæster og skaber rum for børnenes nysgerrige udfoldelse.

Det gjorde Hans-Ole som den første, da han hurtigt så potentialet i den gode, folkelige formidling. Derfor fik han allerede i 1967 etableret skoletjeneste og lejrskoler og en publikumstjeneste. Her fulgte også et åbent, arbejdende Potteri og Vævestue, hvor dygtige pottemagere og vævere lige siden har genskabt fortidens husgeråd og klædedragter, senest til Nationalmuseets nye permanente vikingeutstilling, der åbner juni 2021. Snart kom også Landbohusene til og et stenalderområde.



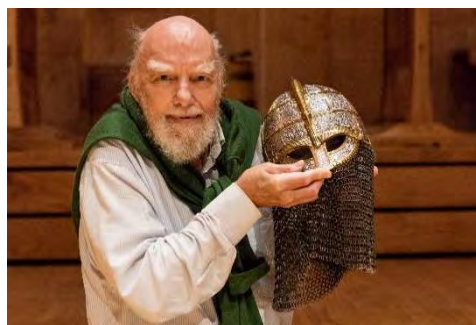


Siden 1965 har generationer af skolebørn, familier og turister frekventeret Lejre for at blive klogere på fortiden og de generationer før os, som vi alle står på skuldrene af. Mange af disse har haft den særlige oplevelse at være "fortidsfamilie" og prøve at bo og leve som en jernalderfamilie og opleve den respekt, man får for håndens kunnen og værdien af det stærke fællesskab, der opstår, når man forlader sin trygge ramme og begiver sig ud i en uvant levevis.

At Hans-Ole skulle få fortællingens nådegave og interesse for vor forhistorie skyldes ikke mindst hans far, forfatteren Martin A. Hansen, der med stor indlevelse skrev sin helt personlige Danmarks historie i bogen Orm og Tyr båret af tanken om ættens og slægtens arv og viden, der gives videre generation efter generation med forståelse for traditionens betydning og fornøjelsens vigtighed. Hans-Ole er nu selv blevet en del af den store slægtshistorie, men har givet en vigtig arv videre til kommende generationer.

Hans-Ole nåede heldigvis at få den glæde at opleve at modtage ridderkorset samt at se hans hjertebarn "Forsøgscentret", nu som Sagnlandet Lejre, fortsat udvikles efter hans mangeårige indsats frem til 1986. Med tiden fik Sagnlandet Lejre både Hendes Majestæt Dronningen som protektor og flere store fondsdonationer fra private fonde til projekter, han levende fulgte med i og besøgte. Os, der havde fornøjelsen af at opleve hans vidende og sanserige fortællinger og mærke hans engagement og nysgerrighed er taknemmelige over det, han har delt og skabt. På bedste vis har Hans-Ole selv levet op til vores fjerne vikingers fyndige visdomsord: Fæ dør, frænde dør. Også jeg selv dør. Et jeg ved som aldrig dør, dom over død mands dåd.

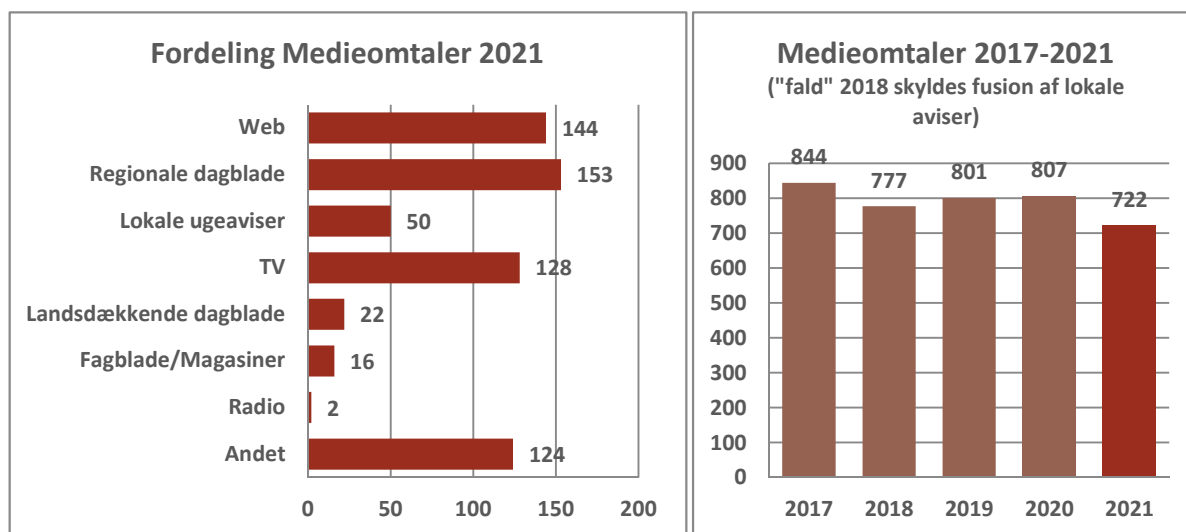
Tak for din dåd Hans-Ole.



MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION

Sagnlandet Lejre arbejder for at skabe positiv opmærksomhed omkring sit alsidige virke. Her ved bidrager Sagnlandet med positiv opmærksomhed om Lejre Kommune og Region Sjællands unikke kulturhistoriske værdier og oplevelser for kulturturister, børnefamilier, skoler og institutioner, der ønsker at kombinere leg og læring med aktive natur- og kulturoplevelser.

Den aktive PR-indsats omfatter trykte og sociale medier, digitale platforme og samarbejder med medieaktører. Afhængigt af medie- og målgruppe vinkler og skriver vi historierne forskelligt for at nå så stor en del af Danmarks befolkning som muligt. Målet er at styrke befolkningens interesse for kulturhistorie i almindelighed og kendskabet til Sagnlandet Lejres kulturhistoriske arbejde og aktiviteter i særdeleshed. Det skal sikre, at Sagnlandet er "top of mind", når familier og turister skal vælge mellem dagens mange eksisterende kultur- og oplevelsestilbud.



Digital PR via www.sagnlandet.dk

I 2021 har www.sagnlandet.dk opnået 123.015 brugere. Det er et markant fald i forhold til år 2020, hvor resultatet var 169.851 besøgende på Sagnlandets hjemmeside. Forklaringen er formentlig, at det høje antal unikke brugere i 2020 skyldes sidste års særlige omstændigheder: Nedlukning af Sagnlandet pga. COVID-19 restriktioner, åbning og indvielse af Kongehallen med Hendes Majestæt Dronningen ledsaget af diverse pristildelinger samt regeringens "sommerpakke-rabat" med 50% rabat på entre i skolernes sommerferie. I 2019 havde hjemmesiden 101.014 unikke brugere. Sammenligner man dette seneste "normal-år" før COVID-19, repræsenterer 2021 en stigning i antal unikke brugere på over 21%. På den baggrund, og i (endnu) et år med corona-nedlukning og deraf færre besøgende på Sagnlandet Lejres hjemmeside må 123.015 unikke brugere betegnes tilfredsstillende.

Digital PR via SOME

I 2021 er der på www.facebook.com/SagnlandetLejre/ lavet 109 status opdateringer i form af fortællinger, foto og videoklip. I foråret 2021 valgte Sagnlandets Kommunikations- og Salgsafdeling at opprioritere indsats på sociale medier som Facebook og Instagram på bekostning af andre indsatsområder som f.eks. produktion af journalistisk bearbejdede pressemeddelelser. Strategiændringen blev valgt, da det i løbet af foråret stod klart, at hele kultursektoren langt

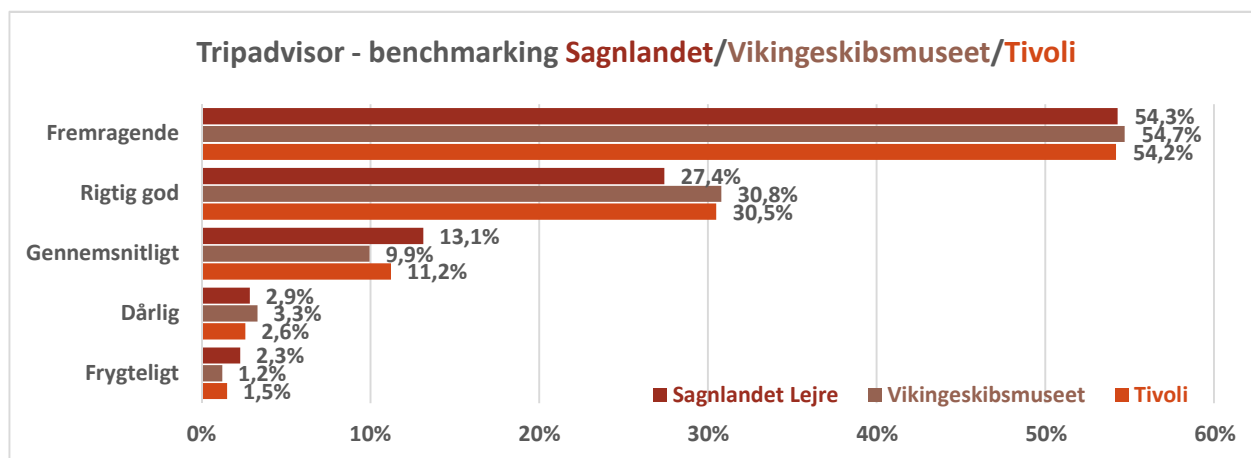
ind i sæson 2021, inklusive den altafgørende højsæsonperiode, skolernes sommerferie, fortsat ville være underlagt COVID-19 restriktioner, herunder fremvisning af COVID-19 pas.

Da Sagnlandet Lejres pressehistorier normalt tager udgangspunkt i særlige formidlingsevents, blev risiko for aflysninger med kort varsel anset for høj. Til grund for strategiændring var erfaringer fra 2020 med sene udmeldinger af COVID-19 retningslinjer kombineret med, at afvikling i 2021 kunne omgøres af lokalt smittetryk og positivprocent skabte for stor usikkerhed. Til gengæld kunne hurtige og øgede SOME indsatser fastholde momentum og kendskab til Sagnlandet Lejre for potentielle gæster.

Den øgede SOME indsats har medført, at Sagnlandets Facebook per 31/12 2021 har 17.670 følgere sammenlignet med 14.932 i 2020 (+18,3%). Til Sagnlandets Instagram blev der produceret 91 opslag og 857 stories. Per 31/12 2021 har Sagnlandets Instagram 3.693 følgere sammenlignet med 2.172 i 2020 (+70%). Sagnlandet Lejre linker desuden til TripAdvisor via hjemmeside for at anspreke gæster til anmeldelser. Anmeldelserne komplementerer Sagnlandets skriftlige gæsteanalyser.



Benchmarking med en lokal samarbejdspartner, Vikingeskibsmuseet og et nationalt og internationalt dansk attraktionsikon, Tivoli, viser, at Sagnlandet ligger på "markedsniveau". Som i 2020 må vi dog konstatere at vi ikke er tilbage på 2019 og "normal-års" niveau, da vi dengang lå på højere på "Fremragende" (59,4% i 2019 mod til 54,3% i 2021), mens vi nu er skredet lidt i retning af kategorierne "Rigtig god" (25,8% i 2019 til 27,4% i 2021) og "Gennemsnitlig" (10,3% i 2019 til 13,1% i 2021). Forskydningen må formentlig igen forklares ved COVID-19, og Sagn-



landets reduktion af "prøv-selv-aktiviteter" og lukning af adgang til det indre af de historiske miljøers små huse.

Øvrig PR indsats og samarbejder

I 2021 er der i alt produceret og udsendt 5 pressemeddelelser, 2 traditionelle udsendt til en vifte af lokale, regionale og nationale medier og 3 særligt målrettet udvalgte medier. I 2022 satser vi på, at skrue op for presseindsatsen igen, dog med forbehold for eventuelle nødvendige og/eller hensigtsmæssige omprioriteringer relateret til COVID-19.

I 2021 gik Rådet for Sikker Trafik i luften med kampagnen "Hjelm har alle dage været en god ide", en humoristisk kampagne for brug af cykelhjelm optaget i Sagnlandet ultimo 2020. En

ufornuftig viking vil helst undgå at bruge hjelm. Kampagne blev godt modtaget, ikke mindst på sociale medier. Kampagnevideoen er set over en million gange på Youtube. På Rådet for Sikker Trafiks facebookside har den fået over 2400 kommentarer og 2,5 millioner visninger. <https://www.youtube.com/watch?v=56c7BDfpJxc>.



I 2021 har Sagnlandet samarbejdet med DR2 om dokumentarserien "Gåden om Danmarks første Konge" i 5 afsnit. Sagnlandets kongehal var fast interviewramme for programmets ekspertpanel, hvor Sagnlandet var repræsenteret med et bestyrelsesmedlem og en medarbejder.



Sagnlandet Lejre har i 2021 produceret en 13 minutters dokumentarfilm om bygningen af Kongehallen, der har kørt dagligt i Sagnlandets egen biograf i åbningstid. Der udover har vi valgt at lægge filmen frit ud på Vimeo, vores egen filmkanal i professionel kvalitet via hjemmesiden. <https://vimeopro.com/user2562845/sagnlandet-lejre-kongehallen/video/529016830>.

I 2021 indgik Sagnlandet Lejre sammen med Vikingeskibsmuseet, Lejre Museum og Roskilde domkirke et samarbejde med Københavns turistkontor, omkring en pop-up udstilling i CITY 2, Høje Tåstrup til promovring af de deltagende attraktioner som kulturtilbud på Sjælland. Udstillingen blev sat op i første uge af august, og var tilgængelig i resterende del af hovedsæson.



I 2021 indgik Sagnlandet Lejre i et turismefremmesamarbejde med VisitFjordlandet og andre turismeaktører i området om et nyt initiativ. En gratis shuttlebus der kørte gæster rundt i Fjordlandets området efter en række faste ruter 6 uger i skolerne sommerferie. To dage om ugen (onsdag og fredag) havde shuttlebussen tematiserede ruter med stop ved Sagnlandet. Shuttlebussen, en gul HT bus i forklædning, var udsmykket med visuelt materiale, der understøtter fortællingen om Fjordlandets mange attraktive udflugtsmål. Herunder Sagnlandet som var repræsenteret med foto og grafik af den nyåbnede Kongehal, der dækkede hele den ene langside af bussen. Shuttlebussen gjorde det lettere for publikum at besøge attraktionerne uden egen bil. Trods VisitFjordlandets PR-indsats blev den gratis bus kun benyttet af 534 passager i hele sommerferien. Kombination af COVID-19 med meget få udenlandske gæster og en lidt kompliceret køreplan i tre kommuner har ikke været en optimal begyndelse for et i øvrigt særdeles godt initiativ til at binde destination Fjordlandet bedre sammen med offentlig transport for turister i højsæsonen.

Derudover har Sagnlandet Lejre i 2021 købt sig ind i VisitFjordlandets internationale reklamekampagner i Tyskland og Holland. Det gav en stor rejseartikel om Kongehallen og Beowulf i Frankfurter Allgemeine i november 2021. VisitFjordlandet har desuden markedsført Sagnlandet Lejre og øvrige attraktioner i destinationen via online kampagner og annoncer rettet mod danskere året igennem. Herunder via strategisk samarbejde med Danmarks største guide til børnefamilier, Børn i Byen, www.bornibyen.dk.



ØKONOMI

Årsresultat 2021

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR-31. DECEMBER	2021 (kr.)	2020 (kr.)
Undervisningsministeriet (driftstilskud)	5.263.000	5.376.000
Lejre Kommune (driftstilskud)	2.285.000	2.285.000
Diverse offentlige tilskud	115.166	60.166
Ekstraordinære tilskud (tildelte hæderspriser og tilskud private fonde)	-	1.126.000
Entreindtægter (eksl. "sommer-pakke-tilskud 27/6-9/8 2020)	5.970.040	7.638.398
Varesalg, butik og kiosk	3.235.897	3.371.464
Øvrige indtægter	4.288.529	2.389.699
Periodisering donationer (Velkomstcenter 2009, Hvidesøhus 2019, Sagnkongernes Verden 2020)	2.234.923	3.291.861
NETTOOMSÆTNING	23.392.555	25.538.588
Vareforbrug	-2.162.431	-2.401.272
Andre driftsindt. (Omsæt. Indkøbscentral ved byggeri Sagnkongernes Verden)	526.298	7.143.956
Diverse offentlige tilskud - inkl. lønkomensation 3/4-1/6 2020	-	475.450
"Sommer-pakke-tilskud", statsrefusion 50% billetterabat i per. 27/6-9/8 2020	-	4.240.830
DÆKNINGSBIDRAG	21.756.422	34.997.552
Personaleomkostninger	-15.058.416	-11.761.262
Øvrige omkost. (salgs-, ejendoms, auto og administrationsomkostninger)	-4.213.651	-6.399.783
Af- og nedskrivninger	-1.327.662	-1.335.962
Andre driftsomkost. (omkostninger vedr. byggeri Sagnkongernes Verden)	-517.024	-8.292.984
DRIFTSRESULTAT	639.669	7.207.561
Indtægter af kapitalandele	-818.550	-560.424
Andre finansielle omkostninger	-129.458	-100.826
ÅRETS RESULTAT	-308.339	6.546.311
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
Henlæggelser til reserve til særlige vedligeholdelsesopgaver ¹⁾	0	6.120.000
Overført resultat	-308.339	426.311
I ALT	-308.339	6.546.311

1) Sagnlandets mange historiske miljøer er særdeles vedligeholdelseskrævende. Hensatte midler gør det muligt at gennemføre større, samlede renoveringer af bygninger og landskabsinstallationer på forsvarlig vis.



Siden 2016 har resultatopgørelsen afspejlet, at Fonden Sagnlandet Lejre har bygget ”Sagnkongernes Verden” finansieret af private fonde. Det gælder også i resultatopgørelse 2021, hvor dækningsbidrag i 2021 er faldet til 21,8 mio. kr. mod 35,0 mio. kr. i 2020. Det skyldes at Kongehalsbyggeri er afsluttet i 2020, mens der i 2021 kun er produceret inventar og billedskærerarbejder. Nettoomsætning, der afspejler drift under normale forhold uden særlige anlægsprojekter, er faldet til 23,4 mio. kr. mod 25,5 mio. kr. i 2020) pga. lavere besøgstal i sommerpakkeåret jf. ovenfor. Færre gæster og COVID-19 restriktioner gennemgået indledningsvist gør, at Sagnlandet Lejre kommer ud af 2021 med et underskud på -308.339 kr.



Samfundsregnskab

I tilknytning til det ordinære årsregnskab udarbejder Sagnlandet Lejre hvert år et samfundsregnskab. Samfundsregnskabet illustrerer, hvordan Sagnlandets tilstedeværelse og aktiviteter har positiv indflydelse på den økonomiske omsætning i samfundet uden for Sagnlandet.

En vurdering af Sagnlandets samfundsmæssige betydning anskueliggør vi gennem den såkaldte ABS-analyse. ABS står for Attraktionernes Betydning for Samfundet. Analysen har til formål at vurdere og kvantificere attraktioners:

- Direkte økonomiske afledte effekt overfor det offentlige i form af skatter og afgifter.
- Indkøb fordelt på lokalområde, region, Danmark og internationalt.
- Bidrag til arbejdspladser og omsætning i lokalområdet.

ABS-analysen er udviklet af revisionsfirmaet KPMG i regi af Danmarks hidtil største kompetenceudviklingsprojekt for attraktioner, ODA-projektet (Oplevelsesudvikling i Danske Attraktioner) finansieret af Arbejdsmarkeds Feriefond.

ABS-analysen integrerer de officielt anerkendte beregningsmodeller TØBBE (Turismens Økonomiske Betydning for Samfundet udviklet af VisitDenmark) og LINE (model for den økonomiske aktivitet i danske kommuner udviklet af AKF (Anvendt Kommunal Forskning)).

ABS-analysen anvender f.eks. oplysninger om døgnforbrug for endagsturister fordelt på regionsniveau og nationalitet baseret på VisitDenmarks analyser af danske og udenlandske turlisters forbrug. Disse nationale statistiske oplysninger kombineres med attraktionens egne publikumsanalyser og regnskabstal.

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet

Sagnlandets direkte, økonomiske udveksling med samfundet viser, at nettobidrag fra samfundet til Sagnlandet i 2021 er på 3.330.535 kr. (I 2020 var samfundets nettobidrag 4.743.061 kr.)

Samfundets samlede økonomiske nettobidrag til Sagnlandet er således 4.217.465 kr. mindre end de samlede driftstilskud på 7.548.000 kr., som Sagnlandet Lejre i 2021 modtog i ordinært driftstilskud fra stat og kommune til sit almennyttige virke [skema 02].

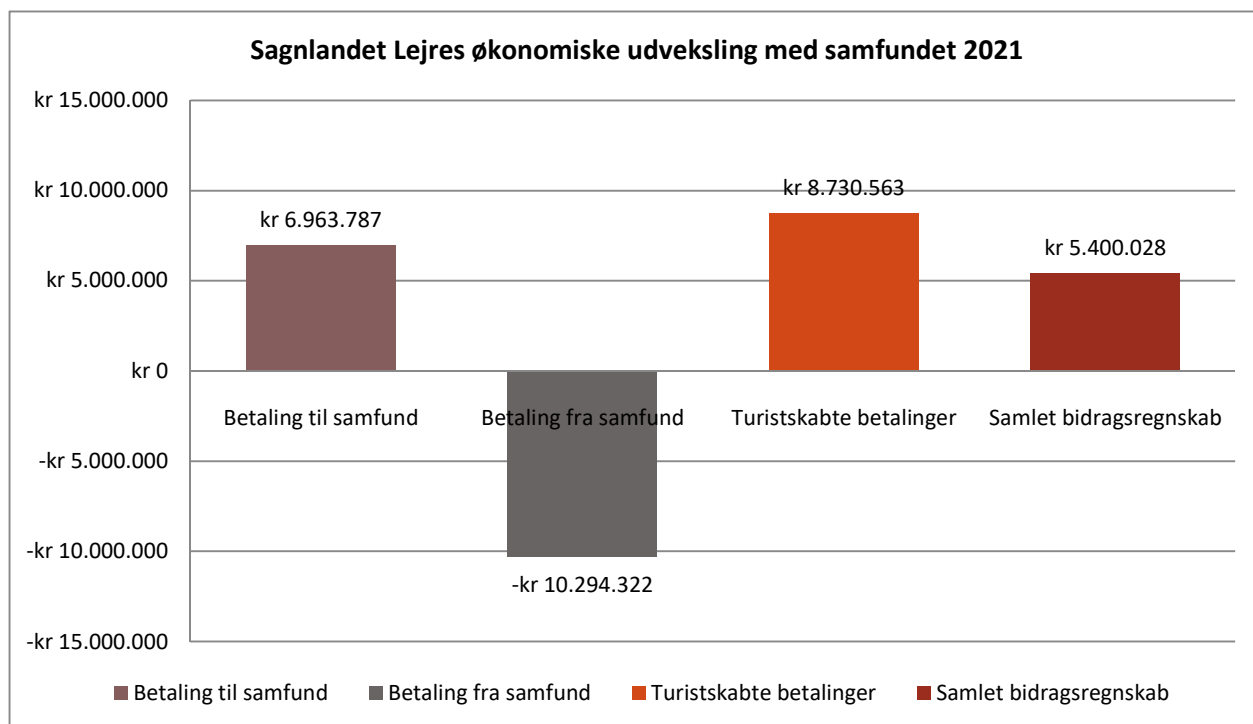
Målt på regnskabstal har Sagnlandet i 2021 således returneret ca. 56 % (4,2 mio. kr.) af sit ordinære offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet i kroner og øre.

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet 2021			
BETALT TIL SAMFUNDET		MODTAGET FRA SAMFUNDET	
A-skat, AM-bidrag	4.838.793 kr.	Offentlige, ordinære driftstilskud	7.548.000 kr.
ATP	128.711 kr.	Ekstraordinære offentlige tilskud	1.166.055 kr.
Salgsmoms	1.349.830 kr.	Købsmoms, netto	998.299 kr.
Energiafgifter netto	364.679 kr.	Refusion, fleks-job mv.	316.652 kr.
Fleksjobbidrag Stat	91.356 kr.	Refusion, sygedagpenge, barsel mv.	150.150 kr.
AUD, FIB, Barselsfond mv.	190.418 kr.	Refusion, energiafgifter	115.166 kr.
I ALT BETALT DIREKTE TILBAGE TIL SAMFUNDET	6.963.787	I ALT DIREKTE BETALING FRA SAMFUNDET	10.294.322 kr.
NETTOBIDRAG FRA DET OFFENTLIGE		3.330.535 kr.	

SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet

Udover at Sagnlandet sender ca. 56 % af sine offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet, sikrer Sagnlandets virksomhed og mange besøgende, at andre aktører uden for Sagnlandet kan bidrage positivt til samfundsøkonomien.

SAGNLANDET LEJRES afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet 2021		
Antal besøgende i alt	66.869	
Hvoraf	47.744	kommer til området pga. SAGNLANDET LEJRE
Hvoraf	9.562	besøger området pga. Sagnlandet og andre oplevelser
Hvoraf	9.652	besøger området eller bor i området og besøger derfor Sagnlandet i anden forbindelse
I alt udgør	43.104	af det samlede besøgstal endagsturister
Disse endagsturister skaber en omsætning i samfundet for i alt kr.	18.415.836 kr.	
Af samlet antal besøgende vælger	8.705	at overnatte i området (ca. 15 km's radius)
De overnattende gæster skaber en omsætning i samfundet på kr.	6.528.629 kr.	
Samlet skaber alle de besøgende en omsætning i samfundet på kr.	24.944.466 kr.	udover den omsætning som lægges direkte i SAGNLANDET LEJRE
Heraf udgør kr.	12.472.233 kr.	omsætning i området
SAGNLANDET LEJRE skaber gennem den afledte omsætning	32	arbejdspladser i samfundet udover Sagnlandets egne arbejdspladser
Disse 32 arbejdspladser bidrager med	8.730.563 kr.	til de offentlige kasser i form af moms, A-skat, ATP og lign.
SAGNLANDET LEJRES samlede bidragsregnskab til samfundet er	5.400.028 kr.	Samlet set bidrager Sagnlandet positivt til samfundet alene målt på økonomiske parametre.



Sagnlandets afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet beregnes ud fra ABS-modellen. Det sker vha. VisitDenmarks økonomiske nøgletal for forskellige turisttypers døgnforbrug (Kyst/Naturturisters døgnforbrug 2021) og sammensætningen af Sagnlandets 66.869 besøg i 2021 opgjort vha. gæsteanalyser.

Samlet set skaber Sagnlandets virksomhed et afledt bidrag til samfundet på 8.730.563 kr. i turistkabte betalinger gennem jobskabelse ud over Sagnlandets egne arbejdspladser. Når samfundets nettobidrag på 3.330.535 kr. fratrækkes de turistkabte betalinger, har Sagnlandets virksomhed i 2021 givet et positivt nettobidrag til samfundet på i alt 5.400.028 kr. (I 2020 var Sagnlandets nettobidrag 8.227.636 kr.).

SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur

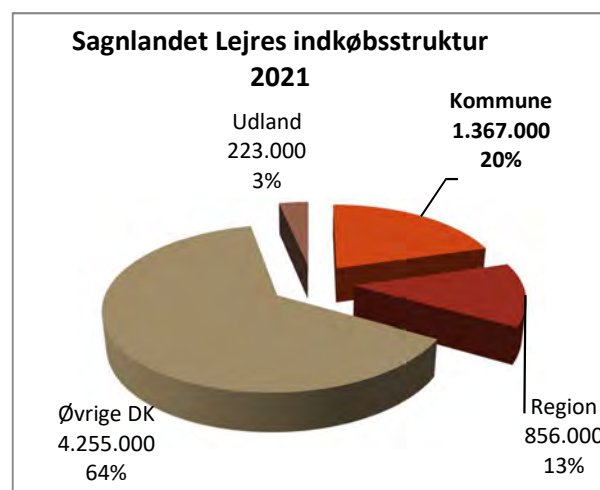
Sagnlandet anvendte i 2021 i alt 6.701.000 kr. ex. moms i køb af varer og tjenesteydelser. (I 2020 var beløbet på i alt 14.289.000 kr. ex. moms). Den store fald i køb af varer og tjenesteydelser siden sidste år skyldes, at Sagnlandet Lejres store udbygningsprojekt, Sagnkongernes Verden, finansieret af private fonde, på nær inventarproduktion, blev afsluttet i 2020.

Fordeling på Kommune, Region, Øvrige Danmark og Udland viser Sagnlandets bidrag til omsætning i erhvervslivet fordelt på geografi.

I 2021 har Sagnlandet lagt betalinger for 1,37 mio. kr. alene i Lejre Kommune til gavn for det lokale erhvervsliv.

I 2020 var beløbet 2,4 mio. kr., i 2019 var det 11,9 mio. kr., i 2018 var det 3,1 mio. kr., i 2017 var det 3,3 mio. kr., i 2016 var det 3,4 mio. kr.

Tilbage i 2015, før Sagnlandet Lejre iværksatte sine store udbygningsarbejder, var tallet 0,8 mio. kr.



Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet

ABS-analysen viser, at Sagnlandets samlede virksomhed i 2021 skaber en økonomisk merværdi for samfundet på godt 5,4 mio. kr. alene anskuet ud fra en markedsøkonomisk synsvinkel.

Vi er stolte over at, at økonomisk værdiskabelse også er mulig for en almennyttig institution som Sagnlandet Lejre. Det viser, at brug af offentlige midler i kulturhistorisk arbejde ikke skal opfattes som udgifter men som en investering, der også generer et øget samfundsøkonomisk afkast.

Hertil kommer den allervigtigste, men ikke økonomisk kvantificerbare værdi, der er formålet med Sagnlandets almennyttige arbejde: At skabe og formidle kulturhistorisk viden til samfundets borgere gennem almen folkeoplysning og undervisning. Det er en vigtig indsats, hvor Sagnlandet bidrager til at skabe sammenhængskraft, viden og forståelse hos børn og voksne om vores historiske rødder i et alment dannelsesprojekt. Et dannelsesprojekt der viser, at vi som mennesker er både historieskabte og historieskabende og derfor har ansvar for de handlinger og valg, vi træffer i nutiden med konsekvens for fremtiden.

Anerkendelsen af vores almennyttige og folkeoplysende dimension kommer til udtryk gennem godkendelser, evalueringer og anden opbakning til vores virke:

- Sagnlandet Lejre er klassificeret som et videnspædagogisk aktivitetscenter af Undervisningsministeriet, der støtter med driftstilskud. Et videnspædagogisk aktivitetscenter står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og bygger sin vidensformidling på publikums aktive deltagelse.
- Sagnlandet Lejre er i 2008 udvalgt af Kulturstyrelsen som én af "200 særligt udvalgte seværdigheder af national interesse". Disse seværdigheder symboliseres ved et brunt Johannekors på vejviserskilte ved landevejene for at gøre opmærksom på, at her ligger en national seværdighed, der er en omvej værd.
- Sagnlandet Lejre er godkendt af SKAT som alment velgørende-/almennyttig institution efter ligningslovens § 8A. Det gør det muligt for givere at fratrække gavebeløb i deres skattepligtige indkomst.
- Hendes Majestæt Dronningen har siden 2003 accepteret at være Sagnlandet Lejres protektor.
- Sagnlandet Lejre ligger centralt i Sjællands første nationalpark, Skjoldungernes Land, udpeget af miljøminister og folketing i 2015.
- Sagnlandet Lejre modtog i 2020 Snedkerprisen som innovativ bygherre, der med Kongehallen har vist et prisværdigt eksempel på udøvelse af snedkerhåndværket, der er teknologisk innovativt og præget af stor respekt for håndværkstraditioner.
- Sagnlandet Lejre modtog i 2020 Amalienborgmedaljen og Amalienborgprisen i påskønnelse af genskabelsen og formidlingen af Kongehallen samt Sagnlandets øvrige formidling fra jægerstenalder til 1800-tal.



TAK TIL BIDRAGSYDERE M.FL.

Sagnlandet Lejres årsberetning 2021 skal afrundes med en varm tak til mine engagerede og kreative medarbejdere, frivillige fra Sagnlandets Venner, Sagnlandets ulønnede bestyrelse samt vores mange netværks- og projektpartnere for godt samarbejde og indsatser i årets løb.

Afslutningsvist en varm tak til fonde, puljer, offentlige institutioner, sponsorer og andre, der praktisk og/eller økonomisk har bakket op om Sagnlandets virke i 2020.

For støtte til Sagnlandets Lejres ordinære drift takkes:

Undervisningsministeriet og Lejre Kommune.

For praktisk bistand, projekt- og kompetenceudvikling, partnerskabsaftaler, økonomisk støtte/tilsagn om støtte til udviklingsprojekter og særlige aktiviteter takkes:

A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal (*Projekt Sagnkongernes Verden*), Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde (*1800-tals spisehus & aktivitetsplads*), Augustinus Fonden (*Projekt Sagnkongernes Verden*), Jesper la Cour/Det Fortællende Teater (*"Fra AR-fortælling til Bjowulf"*) Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland (*projekt "Adoption af 4b, Allerslev Skole i 3 år*), Lejre Kommune og Roskilde Kommune (*Skoleaftale 2020-2021/2021-2022*) Sagnlandets Venner i Lejre (*frivillig hjælp*).

For sponsorater samt støtte til Sagnlandets almennyttige formål takkes:

Furi Appel og Gunnar Niskers Fond. Medlemmerne af Sagnlandet Lejres Erhvervsklub (BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, København; BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, Roskilde; Beierholm Revision, Himmelev; Bondeskovgård Savværk; Clio Online; Dansk Drone Kompagni; Danske Bank, Roskilde Afd.; Danheim Music; Eduard Troelsgaard Rådgivende Ingeniører A/S; Emil Nielsens Smedeværksted A/S; Elgaard Architecture; Gundested Campinghaver; Hegnsmontagen; Honestus & Partnere; Julius Nielsen & Søn A/S; Knit Garden ApS; Hoffmann, aps; Kirkebjerggaard Landskabspleje; KnitGarden; KonditorBager Lejre; MaDahm Consulting; Nyborg & Rørdam Advokatfirma P/S; Restaurant Herthadalen; SB Murer ApS; Roskilde; Vestergaard Company A/S; VVS Firmaet Bad Experten A/S; Wohler Arkitekter; Åvang Aps. - Byg, Anlæg & Park) samt frivillige private bidragsydere.



Lars Holten, direktør



NYBORG & RØRDAM
ADVOKATFIRMA



WOHLERT Arkitekter AS

MaDahm
CONSULTING

ADVISOR & DESIGNER
Når du har brug for det



BEIERHOLM
VI SKABER BALANCE



DANSKE BANK

DK DANSK DRONE KOMPAGNI

GUNDESTED
CAMPINGHAVER

ELGAARD
ARCHITECTURE



HEGNSMONTAGEN
- Salg og montage af hegn

A/S JULIUS NIELSEN & SØN
TØMRER • SNEDKER • VÆRSTED • KØKKEN • HØVEDSTREPFISER

HERTHADALEN
- EST. 1988 -

Honestus
& PARTNERS





2021 – I ORD OG BILLEDER

Sagnlandet Lejre er et af Danmarks 15 Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC), der modtager driftsstøtte fra Undervisningsministeriet. VPAC'erne dækker:

- "... de tekniske & naturvidenskabelige og de kunstneriske, kulturelle, historiske, litterære og filosofiske områder, er ikke museer, men står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og begreber - og hvis koncept bygger på vidensformidling via publikums aktive deltagelse."* (www.uvm.dk)

For at have status af VPAC og opnå driftsstøtte til videnspædagogisk arbejde, skal vi hvert år dokumentere, at Sagnlandet lever op til Undervisningsministeriets kriterier for støtte. De omfatter bl.a. krav til faglighed, kvalitet, udvikling, relevans for grundskolen, samarbejder lokal, nationalt og internationalt mm.

Til supplement af udvalget af strategiske udviklingsarbejder beskrevet i foregående afsnit i sammenhæng med års- og samfundsregnskab, præsenterer vi i det følgende et kalejdoskopisk vue i ord og billeder af Sagnlandets alsidige arbejdsområder.

De udvalgte eksempler og aktiviteter fra sæson 2021 illustrerer, hvordan vi i praksis har løftet vores videnspædagogiske arbejde. Der er ikke tale om en udtømmende oversigt over alle årets aktiviteter og samarbejder, men alene illustrative eksempler samlet under hovedoverskrifterne Formidling, Forskning og Undervisning.



SAGNLANDETS aktiviteter indgår i et kredsløb, der består af tre kerneområder: Forskning, Formidling & Undervisning

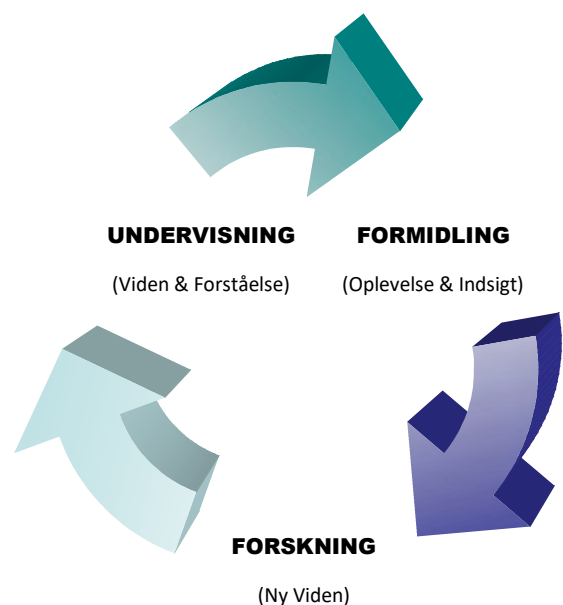
I kredsløbet giver forskningen ny viden, som formidles videre i undervisningssituationen med skoleelever og i formidlingen i det daglige møde med gæsterne

SAGNLANDETS forskningsbaserede formidling giver eleverne og publikum forståelse og indsigt, når vi omsætter ny viden fra forskningsverdenen i håndgribelige oplevelser og aktiviteter, som børn og voksne, selv kan deltage i.

Ideelt set danner mødet mellem ansat og gæst udgangspunkt for en dialog, der igen afføder ny viden og indsigt hos begge parter.

Dette krydsfelt mellem forskning, undervisning og formidling inspirerer til at rejse nye spørgsmål til forskningen for at kunne give nye svar og nye formidlingsoplevelser og aktiviteter.

SAGNLANDET LEJRES kredsløb er i bevægelse ...





Formidling

En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Sagnlandet Lejres formidling har i 57 år gjort fortidens mysterier håndgribelige og levende for nutidens moderne mennesker. At "bygge bro" mellem fortid og nutid og mellem gæst og formidler er et af vores vigtigste pædagogiske værktøjer, når Sagnlandets medarbejdere, fortidsfamilier og frivillige går i dialog med gæster og skoleklasser. Ikke mindre end knap 67.000 gæster fik i sæson 2021 pirret deres historiske nysgerrighed, når de besøgte et eller flere af vores genskabte historiske miljøer. Her kunne de både møde faste, tilbagevendende aktiviteter og nye arkæologiske forsøg og formidlingstiltag, der alle er baseret på faglig research. Når gæsterne grutter mel i Båldalens aktivitetsområde, udgraver en jernaldergrav i Arkæologisk Værksted, leger med ler i Potteriet, spinder en tråd i Dragtværkstedet eller spiser vikingegryde i Cafeen, er de godt i gang med at udforske fortiden i selskab med Sagnlandets engagerede formidlere og medarbejdere. Her skaber børn og voksne nye fælles minder, mens forældre og bedsteforældre erindrer første gang, de som børn selv gruttede mel i "Lejre Forsøgscenter". Denne enkle aktivitet viser, hvor meget arbejde der i fortiden skulle til for at lave mel og brød. En sådan hjemmelavet jernalderkiks smager særligt godt, når man selv har lavet melet, æltet dejen, holdt ilden i gang og bagt den over bålet's varme gløder.

I Arkæologisk Værksted oplever forældre og børn en anden aktivitet, der kalder på fælles fordybelse og koncentration. Det sker, når børn og voksne sammen og med omhu udgraver en gravlagt jernaldermand eller kvinde. Her børster og skraber de skelet og gravgaver fri af sandet for blot få minutters gang senere, at stå ansigt til ansigt med et "rigtigt jernaldermenneske" i landsbyen *Lethra* fra tiden omkring Kristi fødsel.

Uanset hvilken aktivitet man besøger og deltager i, er fortællingen og det formidlingsmæssige mål det samme. At skabe forståelse for fortiden ved at gøre den håndgribelig og nærværende for børn og voksne gennem fysiske, sanselige oplevelser. En gåtur rundt gennem Sagnlandets historiske miljøer fra jægerstenalder til 1800-tal ledsaget af besøg i det arbejdende Dragtværksted og Potteri binder indtryk og aktiviteter sammen på tværs af tid og rum. Hver dag er der således over 20 nedslagspunkter, der tilsammen spinder en rød tråd gennem Sagnlandet Lejre.

Nye tiltag i 2021 har haft samme fokus på brobygning. Det skal være nemt og lige til at spejle oplevelserne i Sagnlandet Lejre med genstande og fænomener, som gæsterne kan relatere til



fra deres egen hverdag. I jernalderlandsbyen Lethra var der f.eks. i udvalgte weekender sat fokus på forarbejdning af uld og skind til brug for beklædning. Her kunne gæsterne opleve farvning af uld og garvning af skind i jordgravede gruber. Når man med egne øjne både ser ulden på fårene og farvningen af den i gruben og kan mærke jernalderfolkenes forskellige tøj-kvaliteter, ser man pludselig sit eget fabriksproducerede tøj i et nyt, historisk perspektiv.



Et ekko fra fortiden – Kongehallen som koncertsted

Siden Kongehallen under stor mediebevågenhed åbnede i 2020 har det været et stort ønske at udforske de forskellige anvendelsesmuligheder – udover historisk levendegørelse og formidling – som den enorme bygning rummer. At hallens enestående arkitektur og rumoplevelse er blevet bemærket af andre aktører i kulturlivet afspejles af mange henvendelser fra teatergrupper, musikanter, film og TV-producenter om at bruge Kongehallen som scene. For Sagnlandet Lejre er det vigtigt, at de eksterne aktiviteter vi programsætter, og de film og tv-programmer, som vi ligger vores natur og historiske miljøer til som foto location, forholder sig til fortidens fund og kulturarv. Derfor er udvælgelsesprocessen til arrangementer og eksterne aktører vigtig og velovervejet. Det sikrer, at de eksterne aktiviteter understøtter vores mission om at skabe interesse, viden og forståelse for den nære eller fjerne fortid, som vores egen samtid er rundet af.



Allerede i 2020 blev Sagnlandet Lejre første gang kontaktet af det professionelle kor *Musica Ficta*, der brændende ønskede at lave en koncert i Kongehallen. Efter et par indledende møder blev det klart, at både kor og Sagnland havde samme mål. At bringe fortidens musik, fortællinger og stemmer ind i nutiden. Efter et års planlægning, komponering og indøvelse af et nyt korværk, lød der for første gang klang og korsang i Kongehallens enorme salsrum. Det skete i november 2021, hvor Musica Ficta uropførte *Vølvens Spådom*. Et unikt korværk komponeret og dirigeret af Bo Holten og fremført af specialister i vikinge- og middelalderinstrumenter og 8 korsangere. To stemningsfulde aftenkoncerter blev kulminationen på samarbejdet.



I Sagnlandets ånd var korværket et musikhistorisk eksperiment, der gav de 300 koncertgængere en musikalsk oplevelse kombineret med komponistens egen fortælling om sine overvejelser, forestillinger og fortolkninger af fortidens mulige klange, sang og rytme. Alt fremført ved menneskets stemmepragt understøttet af historiske instrumenter som harpe, fløjte og slag-/rytmeinstrumenter. Teksten som de fantastiske korsangere fremførte var forfatteren Susanne Brøggers gendigtning af *Vølvens Spådom*. En episk skabelses- og undergangsberetning, der er bevaret i et islandsk middelalderhåndskrift, men hvis fortælling formentlig skal føres helt tilbage til 900-tallet og vikingetid. Her fik det lune og smukke salsrum et ganske særligt og stemningsfuldt liv, mens novembers mørke og kulde omsluttende den oplyste Kongehal.





Hverdagens forfædre og forfædrenes hverdag

I den forgangne sæson blev en gradvis tilbagevenden til en nogenlunde normal hverdag prioriteret højt. Efter mere end et års begrænsninger og restriktioner, hvor alle publikumsaktiviteter og arbejds gange måtte tænkes i nye baner og intet var normalt, begyndte hverdagen i sæson 2021 gradvist at vende tilbage. Det skete i takt med at COVID-19 vaccinationer blev udrullet i Danmark, hvilket betød trinvis lempelse af de hidtidige og stærkt begrænsende restriktioner. Det var dog først sidst på sæsonen, at det blev tilladt at genåbne alle Sagnlandets rekonstruerede huse og hytter i de forskellige historiske miljøer. Omsider kunne gæster og skoleklasser igen træde i forfædrenes fodspor og på egen krop fornemme historien helt tæt på. De lempede restriktioner betød også, at vi kunne genoptage en del af Sagnlandets kendte nære og faglige formidling, hvor gæsterne rører og prøver forskellige forhistoriske genstande. Nu kunne gæster, skoleklasser og fortidsfamilier atter, i en skøn blanding, deltage i nysgerrig dialog med Sagnlandets formidlere. Netop nærvær og aktiv deltagelse er afgørende, når sagnlændingene i dialog med gæsterne bygger bro mellem fortid og nutid.

Frem til dét blev muligt, leverede Sagnlandets engagerede formidlere levende fortællinger, rundvisninger og håndværks- og våbendemonstrationer i stor skala. Takket være evnen til "det umuliges kunst" bidrog medarbejderne i alle områder til hurtig omstilling af vores normale formidling til de "unormale" forhold. Små "scener" blev improviseret og indrettet, hvorfra formidlerne under hensyntagen til afstandsrestriktioner og ensretningskrav kunne fange og forundre hundredvis af nysgerrige gæster.

I Sagnlandet Lejres ombyggede vikingeområde med Kongehallen som nyt centrum, blev der fortsat indrettet og tilpasset i takt med at medarbejderne blev stedse mere fortrolige med de nye rammes muligheder. I vikingeområdet arbejder formidlerne både i og uden for hallen. Det giver et indblik i den hverdag, der har været i og omkring en kongsgård. Markedspladsen blev indrettet med telte og forsynet med nyt inventar, så pladsens daglige gøremål i forbindelse med f.eks. bålmad, smedning, brændehugning mv. glider nemt. Områdets mange undervisningsforløb med dragtklædte skoleelever og frivillige, fuldt udrustede vikinger på sommerophold, bidrager til at give liv og farver i området, som de øvrige gæster af voksne og børn kan nyde og relatere til. Alle kender f.eks. den vanlige gang i køkkenet der hjemme. Tilsvarende kan gæsterne på markedspladsen sammen med formidlere gå på opdagelse og opleve forberedelser og fremstilling af mad mv. De besøgende kan komme tæt på vikingens hverdagsliv og hjælpe med, når der skal hugges brænde, laves bål og tilberedes råvarer til mad. På pladsen lyder smedens hamren på jernet i essen. Den står i et grubehus, en halv underjordisk hytte. Her laver smeden knive, spyd og pilspidser og alle kan alle hjælpe til med at holde essen i gang. For her skal blæsebælgene håndteres og pumpes i en fast rytme, så jernet bliver rødglødende og blødt for forarbejdning.



I vinter og forår havde Sagnlandet Lejres publikums- og driftsafdeling været i gang bag kulisserne, så alle områder var pudset, plejet og præsentable til genåbningen og visse opgaver er fortsat som formidlingsprojekter i løbet af sæsonen i de forskellige historiske miljøer.

Istidsjæger telte med kunst

I Sagnlandet Lejre finder man forskellige eksempler på jægerstenalderens nomadiske levevis. Det er en tid og livsform hvor fleksibilitet, mobilitet, viden om og tilpasningsevne til dyrenes sæsonbetonede bevægelsesmønstre er altafgørende for stammens overlevelse. I Sagnlandets senistidslejr Ranaa, kom der i 2021 to nye, små telte til. De er lavet børnevenligt og bruges nu i formidlingen og undervisningen. F.eks. kan børnene selv prøve at skille og nedpakke og genrejse dem. Herudover tjener de som godt ly for vejr – sol som regn – i den daglige formidling. Det store istidsjæbertelt, hvor jægeren opholder sig med alle sine spændende redskaber har fået ny garvede rensdyrskind. På dem illustrer jægeren senistidens kunst med okker og akse i form af smukke jagtmotiver og symboler med mulig magisk betydning.

Også på sommerbopladsen Athra fra Ertebølle tiden, jægerstenaldernes sidste periode, er det sket forbedringer. Omkring hytten tækket med rør og skind, er der indrettet udenoms arealer for bedre formidling af den periodes vigtigste fødekilde – fiskeri. Her er flettede fiske-net af plantefibre og ruser flettet af pile og hasselvidjer blandt de vigtige redskaber.

Jernalderlandsby med palisadeværn

I jernalderlandsbyen Lethra er de rekonstruerede jernalderhuse i 2021 repareret indvendigt, så skamler, bænke, låger, hylder og krukker fremstod flot og præsentabelt til åbning. Uden-dørsarealerne fik også et gevaldigt løft og en ny nyttehave anlagt med jernalderens krydder-urter og andre nytteplanter.

Et særligt synligt projekt har i 2021 været arbejdet med at bygge en ny palisade af spidse ege-pæle omkring hele Jernalderlandsbyen samt at forberede en længe tiltrængt udskiftning af landsbyens gamle hovedport. Sidstnævnte har områdets dygtige tømrer redesignet på baggrund af forskellige arkæologiske fund og med inspiration fra tidens bevarede eksempler på billedskærerkunst. Selve porten er først rejst i 2022. Palisadebyggeriet vil strække sig over flere sæsoner og udføres med frivillige hjælpere fra bl.a. Sagnlandets Venneforening. Palisadegrøften graves dog primært med moderne spader.



Palisadebyggeriet har desuden foranlediget et projektsamarbejde med Københavns Universitet / SAXO-instituttet. Herfra har arkæologi-studerende tilknyttet lektorerne Per Ole Rindel og Henriette Lyngstrøm, lavet dele af palisadebyggeriet som et eksperimentalarkæologisk forsøg, hvor pælene er rejst alene ved hjælp af tidssvarende værktøj. Dette samarbejde fortsætter i 2022, hvor der f.eks. skal laves nye rekonstruktioner af forhistoriske træspader.



Vikingerne retspraksis

I juli 2021 fik Sagnlandet efter ét års ufrivillig corona-pause genoptaget den traditionsrige tings-uge "Ret & Råd", der for første gang blev iscenesat i det nye vikingemiljø omkring Kongehallen. Her dramatiserede over 50 vikinger hver dag en ny sag, der blev bragt for tinge. Her kunne gæsterne opleve, hvordan retsudøvelsen forgik i vikingetiden, når der skulle løses konflikter og dilemmaer som skilsmisse, fledføring (at tage vare på en aftægtsperson, der ikke længere kan klare sig selv), tyveri og ærekrænkelser. Disse daglige, dramatiserede optrin er udviklet med afsæt i de tidligste love fra vikingetid/tidlig middelalder og sagaberetninger. En lovkyndig styrer sagsfremstillingen, hvor modparter og deres vidner hører.

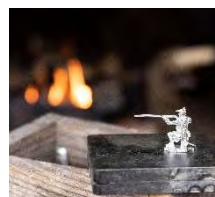
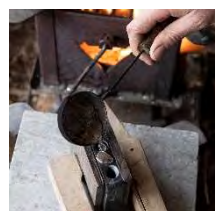
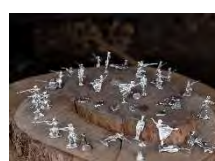
Publikum involveres ved at den lovkyndige periodevis "fryser" forestillingen og henvender sig direkte til publikum for at spørge til deres holdninger eller forklarer særlige ord, begreber og praksisser i retsudøvelsen. Efter at afgørelse er truffet efter grundige forhandlinger og opklaringer, får gæsterne mulighed for at tale med alle involverede parter om spørgsmål og tanker, de måtte have fået undervejs.

Samtidig med tinget blev hele vikingområdet omdannet til et stort marked. Her kunne gæsterne dagen i gennem møde dygtige vikingehåndværkere, der både bryggede øl, lavede træskærerarbejder, garvede skind, smedede, plantefarvede, lavede vokslys mv. For at sikre et godt publikums-flow gennem det udendørs område, var der til den særlige tingsuge lavet et specialprogram med områdekort, gæsterne på forhånd kunne orientere sig efter.

Fra corona- til koleraformidling i 1800-tallets husmandssteder

I Sagnlandet Lejres 1800-talsmiljø Krikkebjerghuse, gav corona-pandemien i sæson anledning til formidling om ældre tiders store epidemier. Herude husker husmændene udmærket den store koleraepidemi, der i 1853 kom til Danmark. På den måde kom nutidens pandemi til at





"danne bro" til fortidens erfaringer. Det gav anledning til gode snakke mellem formidlere og gæster om både kolera og corona og øvrighedens anbefalinger om at holde afstand. Her kunne husmandsparret komme med deres gode råd anno 1850'erne til at holde sygdommen på afstand – så som troen på sprittens rensende betydning – om det nu er udvortes i 2021 eller indvortes i 1853. Ligeledes uddelte husmandsfolket klude, som gæsterne kunne hænge på kludetræet, som siges at kunne kurere sygdomme, og der blev ofret til "hyldemor", der som bekendt holder til under hylde træet.

Endelig var der ved juletid det varme juleøl med en smørklat i. Drak man det, skulle det efter sigende sikre, at man ikke blev syg det kommende år. Eller i hvert fald bliver man meget mindre syg, end hvis ikke man drak det! Sådanne forestillinger, råd og argumenter kunne vores moderne gæster nemt genkende og identificere sig med. På den måde fik vi brugt historien som et rum, hvor vi kan mærke, at vi hverken er de første eller eneste, der har skullet håndtere smitsomme sygdomme og samtidig kalde et smil frem hos vores gæster, der til tider har været lidt trætte af situationen med corona-restriktioner.

Corona-restriktionerne betød at ingen gæster kunne komme ind i de små husmandssteder. Derfor satte områdets formidlere fokus på udendørs, gamle lege. Disse enkle, men sjove lege og dyste, havde sæsonens fingerfærdige og håndværkskyndige husmand selv fremstillet rekvisitter til i sit snitteværksted. Når formidlerne fik sat gæsterne i gang med at lege de forskellige lege, kom mange i dialog og samspil med hinanden på en ny og anderledes måde. Det skabte en lattermild og løssluppen stemning, der gav fornemmelsen af et gilde eller kildemarked i 1800-tallet. På den måde kom corona-restriktionerne også til give os blik for nye formidlingsmuligheder og gode oplevelser for gæsterne midt i alle begrænsningerne.



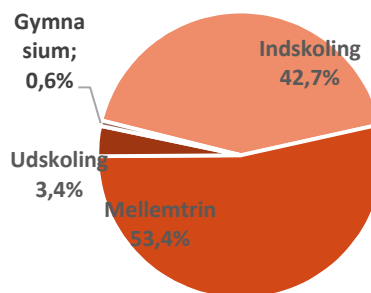
Undervisning

Sagnlandet Lejre repræsenterer et unikt læringslandskab på 43. ha. Dette landskab gemmer på talrige historiske rekonstruktioner fra stenalder, jernalder, vikingetid og 1800-tal. De historiske miljøer ligger i tidstypiske naturlandskaber, der skifter karakter med årstiderne. Her færdes medarbejdere iklædt datidens dragter og historiske dyreracer. De forstærker oplevelsen af at træde direkte ind i historien.

Målet med Sagnlandets undervisningsindsats er at tilbyde skoler, ungdomsuddannelser og andre undervisningsinstitutioner et mangfoldigt undervisningsmiljø og alsidige forløb og undervisningsmæssige kompetencer. De skal supplere og understøtte lærernes egen undervisning og række ud over, hvad der kan lade sig gøre hjemme i skolernes egne klasselokaler.

Klassetrin der anvendte Sagnlandets undervisning var i 2021: 42,7 % Indskoling (0-3. klasse) mod 34,5 % i 2020. Mellemtrin 53,4 % (4-6. klasse) mod 47,6 % i 2020. Udskoling (7-10. klasse) 3,4 % mod 14,3 % i 2020. Gymnasium 0,6% i 2020 mod 3,6 % i 2020. Tyngdepunktet ligger i 2021 på 3-4-5 klassetrin med tilsammen 67,4 % (mod 58,3 % i 2020). I 2021 er der således sket et gradvist "tilbagefald" til seneste "normal år" 2019 før COVID-19. Her udgjorde andelen af 3-4-5 klassetrin i alt 77,0% af alle skoleforløb på bekostning af færre fra udskoling og gymnasie.

Aldersfordeling 2021

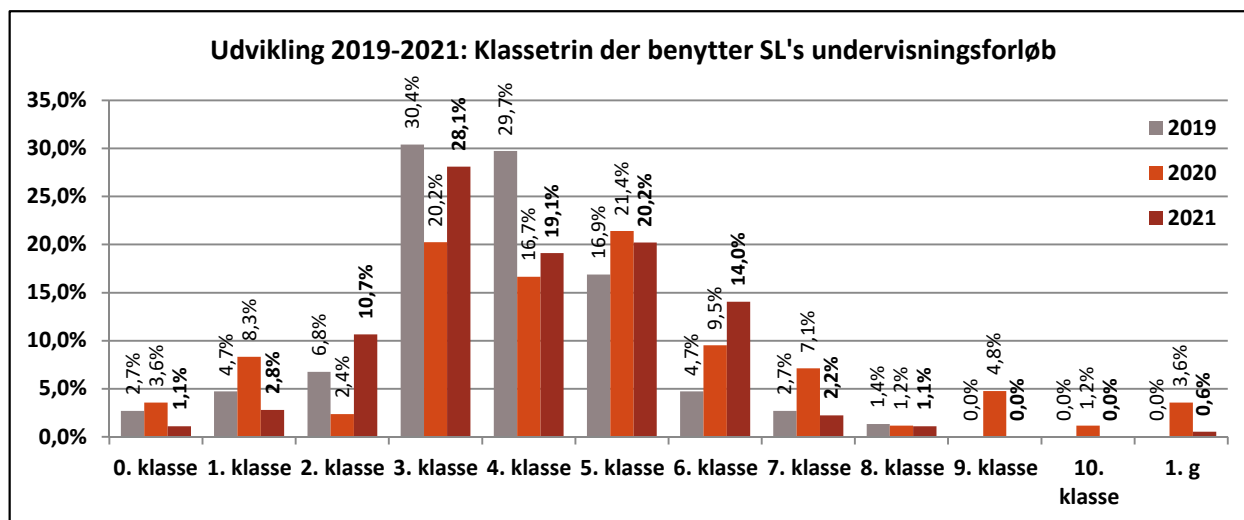


Undervisningsforløb

Sagnlandets Skoletjeneste har i 2021 udbudt i alt 12 forskellige undervisningsforløb. Undervisningstilbuddene lægger op til såvel enkeltfag som til tværfagligt arbejde. For at være fleksible i forhold til skolernes tid og økonomi er forløbene varieret strukturelt efter varighed og tilknyttet antal undervisere: Der udbydes følgende pakker: 1½ time med en instruktør, 3 timersforløb med 2 instruktører, længere lejrskoleophold fra 1 døgn til 4 døgn med 2 eller 3 instruktører. Derudover kan skolerne booke et besøg på selve skolen, hvor instruktører i dragt og rolle ud drager ud til skolen medbringende tidstypisk udstyr.

Tematisk omfatter forløbene flg. emner, der understøtter Forenklede Fællesmål og læringsmål:

- **Stenalder:** 1) De første jægere og fiskere i Danmark. 2) Fra istidsjæger til de første skovbrugere.



- Jernalder: 3) En dag i jernalderlandsbyen Lethra. 4) Mød en keltisk flygtning fra Romerriget. 5) Gudernes gaver.
- Vikingetid: 6) På lejrskole som viking (fra 2-4 døgns varighed) 7) En dag som viking. 8) Vikingernes idræt.
- 1800-tal: 9) Årets gang og højtider i Krikkebjerg huse. 10) Husmandsbørn i 1850'erne.
- På tværs af tid: 11) Båldalen – alletiders oldtidseksperimentarium. 12) Middelalderlægeurtehaven "Henrik Harpensstrengs Have".



Alle undervisningstilbud bliver hvert år præsenteret i brochuren "Levende Fortid" lige til at printe. I "Levende Fortid" får lærere og pædagoger et godt overblik over alle undervisningstilbud samtidig med, at de kan læse om Sagnlandets pædagogiske profil og få en for forståelse for de historiske områder, de kan komme og besøge. Folderen kommer med praktiske oplysninger og kan bruges til forberedelsesmateriale til et kommende skolebesøg.

Undervisningsforløb og "Levende Fortid" er tilpasset skolernes behov og støtter op omkring Forenklede Fælles Mål, særlige læringsmål, åben Skole, kanonpunkter samt elevernes trivsel og samarbejde.

Pædagogik

Sagnlandets undervisningsforløb er inspireret af forskellige læringsteorier. Bl.a. John Dewey om "**Learning by doing**", Dorothy Heatcote om "**lærer i rolle**", Olga Dysthe om "**dialogisk undervisning**" og Howard Gardner om "**De mange intelligenser**".

Undervisning i de historiske miljøer foregår i praksis vha. den pædagogiske metode "**lærer i rolle**". Metoden lægger vægt på dialogbaseret undervisning og involvering af alle sanser gennem praktiske aktiviteter, hvor eleverne selv er skabende. Derfor er Sagnlandets undervisningsinstruktører ikke alene klædt i dragter, der afspejler den tidsalder undervisningen omhandler, de har også hver sin personlige baggrundshistorie. Det stimulerer indlevelse og lyst til at lære.

Instruktørernes individuelle personhistorier opbygger vi gennem en kombination af deres egne, personlige og universelle livsoplevelser, der er uafhængige af tid og sted. F.eks. at rejse, at flygte, at stifte familie, at krige, at miste. Vi har døbt disse personaer "**Historiens øjenvidner**". En er f.eks. lejesoldat, en anden bortløben slave, en tredje bonde, en fjerde overvejer udvandring, en femte er indvandrer, en sjette er enke med småbørn osv. Det er skæbneforløb, der kendes til alle tider og steder, og som nutidens mennesker derfor kan forholde sig til.

Ved at arbejde med sådanne universelle roller og fortællinger i historisk klædning og perspektiv, opnår vi samtidig en respektfuld distance, der gør det muligt at berøre følsomme emner og dilemmaer uden at overskride elevernes aktuelle livssituation. Men samtidig giver rollerne mulighed for akkurat at drøfte sådanne væsentlige livsvalg, konflikter, tab, sorger og glæder,



der relaterer sig til børnenes aktuelle livssituation. På den måde sikrer vi med enkle virkemidler, at eleverne oplever historien i øjenhøjde med dem selv, deres samtid og egen livserfaring. Det giver børnene inspiration til at reflektere over det forhold, at vi som mennesker altid er et produkt af historien, men med mulighed for fremadrettet og selvstændigt at træffe andre og nye valg ud fra de indsigter og erfaringer, historien kan give os.

COVID-19 tilpasninger af undervisning i 2021

Pga. den fortsatte COVID-19 pandemi måtte alle undervisningsforløb i lighed med sidste år tilpasses de til enhver til gældende restriktioner for afstand, gruppestørrelser, krav til adskillelse mellem grupper mv. På baggrund af sidste års evalueringer fra Sagnlandets medarbejdere og skolernes tilbagemeldinger, håndterede vi undervisningen på følgende vis for at begrænse COVID-19 smittespredning i samfundet:

- **Stenalderundervisning:** Øget fokus på gruppeopgaver, hvor formidleren kunne holde afstand. En ny gruppeopgave var f.eks. pakning af en stenalderstammebåd i Ertebølletid. En stammebåd var trukket på land og oppakningen til en langtur lå ved siden af. Eleverne skulle nu pakke båden forsvarligt, så en stenalderperson kunne sejle den uden at kænre. I Istidsjægerområdet var en ny gruppeopgave at eleverne selv skulle opsætte et stenaldertelt og pakke det ned og surre det fast til teltstængerne, så det kunne trækkes med på rejsen.
- **Jernalderundervisning:** Til Jernalderområdet producerede vi en ekstra flytbar esse, således at vi kunne dele en skoleklasse i to halvdele og smede med mindre grupper og dermed overholde afstandsreglerne.
- **Vikingundervisning:** Her kunne vi køre de fleste håndværks- og måltidsaktiviteter, som vi plejede, men med ekstra håndvask, afstand og sprit.
- **1800-tals undervisning:** I Landbohusene, hvor vi normalt ville gå ind og sidde meget tæt i de lavloftede stuer, udviklede vi en ny udendørs aktivitet omkring uld. Her skulle eleverne farve uld i gryde over bål udendørs og afholde kartegilde foran huset. Haverne, markerne og dyrene kunne vi næsten arbejde med som normalt, men igen med ekstra fokus på håndhygiejne og afstand.
- **Båldalsaktiviteterne:** Undervisningsforløb i Båldalen blev gennemført som i 2020, hvor vi indførte håndsprit, afstand, udlevering af veste, økser og gruttesten, som alle blev vasket eller sprittet af imellem elevernes/gæsternes brug.
- **Lejrskolerne** var i første halvår af 2021 en særlig udfordring. Pga. de første COVID-19 restriktioner fra Undervisningsministeriet måtte elever ikke overnatte sammen. Derfor gav vi de bookede lejrskoler to tilbud. Enten kunne de gennemføre deres længst bookede og planlagte ophold som lange dagsekskursioner. Her kunne eleverne blive længe nok til at lave aftensmad eller også kunne de få maden med hjem for efterfølgende tilberedning. Alternativt kunne de ombooke til efteråret i håb om at restriktionerne til den tid var lempet yderligere. Det skete heldigvis og da Ministeriet atter tillod overnatning gik vi tilbage til en lejrskoleform, der var meget tæt på vores normale. Dog igen med ekstra afstand, håndsprit, ingen blanding af klasser og frie gæster og i nogle tilfælde også med brug af mundbind.

I 2021 kunne vi – modsat hvad der var muligt i 2020 – annoncere ændringer i undervisningsforløb i god tid til skolerne. Det skete via informationsmail, så lærerne var forberedt på ændringerne inden ankomst. Det sikrede forlods den bedst mulige afstemningsforventning mellem lærere og Sagnlandets formidlingsinstruktører.



Som sædvanligt gennemførte formidlingsinstruktørerne efter hvert gennemført undervisningsforløb en fælles mundtlig opsamling og anerkendelse af elevernes erfaringer og erkendelser. Herved faciliterer instruktørerne en samtale, der skal være med til at understøtte elevernes historiske tænkning og refleksionsevne og give klassen et udgangspunkt for selv at arbejde videre med forløbets indhold og erfaringer tilbage på skolen. Efterfølgende får lærerne et evalueringsskema udleveret med opfordring til en skriftlig evaluering af deres oplevelse og udbytte af Sagnlandets undervisning.

Skolernes generelle tilfredshed og kvalitative kommentarer til Sagnlandets undervisning er uddybet ovenfor i afsnittet "Gæsternes tilfredshed". Den er – trods COVID-19 benspænd – fortsat høj jf. figuren, der viser, at vi er på vej tilbage mod "Før COVID-19" niveau.

De løbende evalueringer sikrer, at faglig og pædagogisk kvalitet af Sagnlandets undervisningsforløb stemmer overens med skolernes læreplaner og forventninger. Formidlingsinstruktørerne bruger samtidig svarene til selvrefleksion og løbende tilpasning af egen pædagogisk praksis og fagligt indhold i undervisningen.

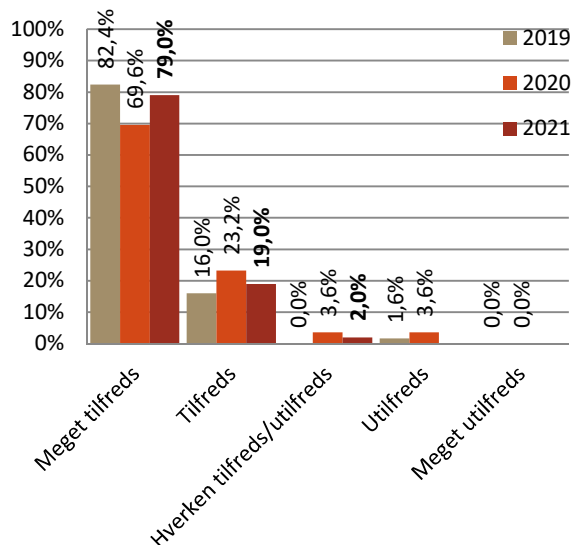
De skriftlige evalueringer rummer mange andre spørgsmål. Bl.a. giver besvarelserne indblik i, hvorfra lærerne har kendskab til Sagnlandets undervisning og om den f.eks. indgår i tværfaglig sammenhæng mv.

Det største kendskab til Sagnlandets undervisning stammer også i 2021 fra trofaste brugere, der tidligere har benyttet Sagnlandets tilbud (40,5 %) fulgt af anbefalinger fra kollegaer (27,2 %).

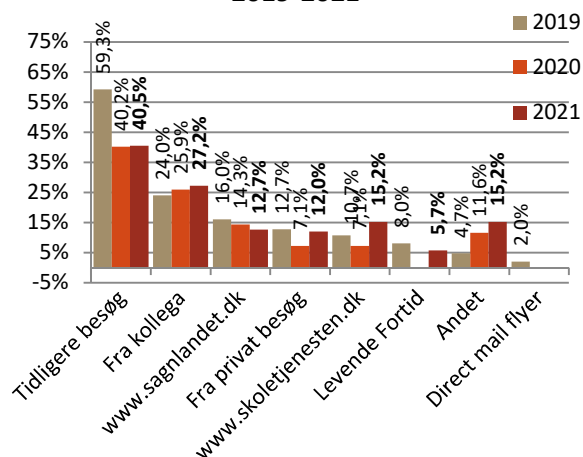
Ikke overraskende indgår Sagnlandets undervisningsforløb i faget historie fulgt af Kristendom, Dansk, Madkundskab og Natur/Teknik. Sagnlandets undervisning indgår ligeledes primært i tværfaglige sammenhænge i skolernes undervisning.

Endelig kan vi glæde os over, at ikke mindre end 100% af lærerne, der har benyttet undervisningsforløb i Sagnlandet Lejre i 2021 vil anbefale andre kollegaer, at gøre det samme.

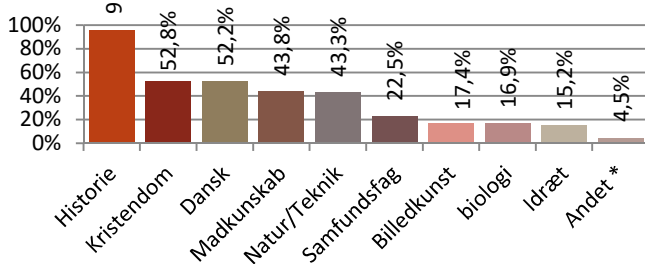
Tilfredshed med SL's undervisning som bidrag til skolens undervisning 2019-2021



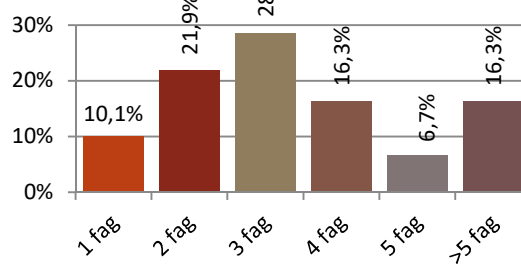
Kendskab til SL's undervisningstilbud 2019-2021



Fag som skolerne i 2021 inddrog i SL's undervisningsforløb



Tværfaglig brug 2021 - antal fag læren opgiver at forløbet indgår i





Samarbejdet ”Gudernes gaver” med Folkekirkens Skoletjeneste

I 2021 blev et samarbejde fra 2018 genoptaget med Folkekirkens Skoletjeneste. Dengang havde vi specialdesignet et undervisningsforløb ”Gudernes gaver”. Det blev i 2021 videreudviklet i gensidig dialog. Der blev nu lagt yderligere fokus på inddragelse og praktiske aktiviteter. Der blev indledningsvist lavet et prøveforløb fulgt af evaluering og justering af aktiviteterne. I samme forbindelse blev der afholdt et lærerkursus. På grund af Corona måtte det afholdes som korte oplæg og udendørs aktiviteter.

I undervisningsforløbet kom eleverne på tidsrejse tilbage til jernalderen og vikingetiden. Her mødte de 4 formidlere, der i rolle og dragt trak tråde til genstande, begivenheder og skriftligt og arkæologisk kildemateriale. I jernalderlandsbyens offermose fik eleverne en fortælling og deltog i et offerritual. Det var baseret på arkæologiske offerfund og skriftlige kilder som f.eks. den romerske forfatter Tacitus. I år 98 e.Kr. skrev han om de nordlige germanske stammers religiøse forestillinger og offerritualer.

I jernalderlandsbyens langhuse blev eleverne budt velkommen omkring ildstedet. Her gav Sagnlandets formidlere en indlevende, dramatiseret fortælling og beretning, der belyste dagliglivet, husguder og skikken med ofringer i både ildsted, stolpehuller og under husets dørtærskel. Eleverne skulle også selv slå ild med flint og stål.

I vikingområdet oplevede eleverne et animistisk verdenssyn samtidig med, at de lavede praktiske aktiviteter som brødkiks, smørfremstilling og brændehugning. Maden skulle bruges ved en fælles offerhandling med klassen ved Kongehalles hellige gude-hørg (et udendørs alterliggende helligsted). Eleverne skulle også sno en livstråd og lave ”ham-skift” ved hjælp af dyrepelse. Fra norrøne kilder ved vi, at datidens mennesker mente, at visse personer havde særlige magiske evner og kunne skifte til dyreskikkelse og forlade deres menneskekrop for en stund. Undervejs blev der fortalt historier om ofringer, om skæbnegudinderne Nornerne og om verdenstræet Yggdrasil, der holdt hele universet sammen. Arkæologiske og historiske kilder der blev inddraget var bl.a. en bevaret rejsebeskrivelse fra 900-tallet af Ibn Fadlan. Han var en



islamisk retslærd, der var øjenvidne til en vikingehøvding begravelse og vikingernes offers-kikke. Andre spændende kilder var den righoldige norrøne Edda-digtning og den tyske Biskop Thietmar af Merseburgs beskrivelse af store menneske- og dyreofre ved Lejre. Hertil blev billeder af religiøse processioner på det bevarede, norske Osebergtapet fra 800-tallet inddraget. Et regulært religionsmøde oplevede eleverne også. Det skete da en kristen munk pludselig dukkede op mens eleverne ofrede ved det hedenske gude-hørg. Det var en af vikingeinstruk-tørerne, der havde skiftet til munkekutte. Nu kunne munk og vikinger sammen undre sig og mødes spørgelystne og nysgerrige på hinandens skikke og tro. Her blev nedskrevne missionær- og helgenberetninger inddraget. F.eks. om tidligste missionær Willibrod, hvis liv og levned er fortalt af munken Alcuin i levnedsbeskrivelsen *Vita Willibrodi* fra slutningen af 700-tallet.



Der blev i alt afholdt 60 undervisningsforløb i 2021 i regi af dette samarbejdsprojekt. Folkekir-kens Skoletjeneste fra Roskilde og Lolland-Falster Stift udbød forløbene til skoler i deres sogne og var meget tilfreds. Områdets skoler gav positiv respons på både indhold, gennemførelse og formidlernes engagement, viden og formåen. Et par lærerudsagn efter forløbet kan illustrere:

"Formidlerne var gode til at snakke med og til eleverne. De var godt til at sætte dem i gang med forskellige aktiviteter." Lærer 4. klasse.

"Utroligt dygtige formidlere, som videregav historisk viden, koblet med praksis på en fantastisk måde. Vi følte at vi VAR tilbage i jernalder og vikingetid." Lærer 5. klasse.

"Formidlerne var meget indlevende, faktisk så meget at eleverne troede at de var "virkelige" :-)" Lærer 5. klasse.

"Hands on" (sving en økse, bag et brød osv). Den direkte visuelle og "røre ved" fx om Viking hal "Levende Kilder". Lærer 6. klasse.

"Fuldstændig unikke muligheder som ikke kan efterlignes hjemme på skolen. Læring i et autentisk miljø giver meget direkte læring, som er svær at opnå ved anden undervisning." Lærer for blandet børnegruppe.

Samarbejde med Allerslevskole om Beowulfkvad og fortælling

I 2021 fortsatte det treårige samarbejde med Allerslev Skole i Lejre Kommune. Projektets for-mål er dels at fremme kendskab mellem en skole og en kulturinstitution og dels at formulere en fælles pædagogisk mål. I samarbejdet er det pædagogiske sigte, at eleverne skal lære sig selv at kende gennem mødet med andre mennesker, andre kulturer og gøremål. Vi siger, at eleverne skal "finde helten i sig selv" og inspireres til at dele og skabe gode fællesskaber med andre.

De sidste 3 år har skolen og Sagnlandet Lejre samarbejdet om at skabe de pædagogiske ram-mer og aktiviteter, der fremmer et godt samarbejde og fællesskab i klassen. Det har givet ele-verne mulighed for at skænke hinanden opmærksomhed samt at se sig selv og andre som en del af et større fællesskab.



I 2021 skulle klassen, der nu er på 6. klassesetrin, stifte bekendtskab med det angelsaksiske heltekvad "Beowulf", der har rødder tilbage i 500-tallet. "Beowulf kvadet" er bevaret på oldengelsk (angelsaksisk) og regnes for det første store litterære værk på engelsk. Derfor er det kendt i hele den engelsktalende verden og er curriculum for skoler i både England og USA. I Danmark er det imidlertid næsten ukendt i dag, men det er særdeles aktuelt for netop Lejre. For sagnfortællingen udspiller sig med stor sandsynlighed i Lejre, da kvadet beretter om en af skjoldungeslægtens berømte konger. Det er kong Roar og hans mægtige kongsgård Hjortehal (Heorot). Efter forløbet kender alle elever i 6. klasse på Allerslev Skole nu til den verdensberømte heltefortælling. De har nemlig haft "Beowulf" på skoleskemaet i flere uger og arbejdet intensivt med det både i skolen og ude i Sagnlandets landskaber og Kongehal.

Det ambitiøse projekt var alene muligt at gennemføre med høj kvalitet takket være et stærkt samarbejde med skuespiller Jesper la Cour, Det fortællende teater, der blev støttet af huskunstnerordningen i Statens Kunstfond. Ligeledes bidrog Allerslev Skole og Sagnlandet med midler fra deres AKSOM-bevilling fra Kultur- og Skoletjenesten. Endelig støttede Dronten fra Lejre Kommune med midler. Samarbejdet havde både et kunstnerisk og pædagogisk formål.

Den kunstneriske ambition lød:

- Eleverne skal gennem et kunstnerisk arbejde med Beowulf-fortællingen lære at blive en del af et større fælles projekt. Et projekt som kun kan lykkes ved fælles indsats, og hvor hver elev har og bærer en vigtig rolle.
- Eleverne skal lære at mestre en tekst sprogligt gennem fortællekunst, skuespillets virkemidler og iscenesættelse.
- Eleverne skal opleve at de ved at øve sig i formidlingens kunst via Story Play både skal stå sammen, give og få plads.

Den pædagogiske ambition lød:

- Eleverne skal lære at sætte ord på deres egen historie, kunne gestalte den og turde at være sig selv i processen.
- Eleverne skal have skærpet deres opmærksomhed om "et fælles tredje", sig selv og hinanden.
- Eleverne skal gennem arbejdet med "Beowulf" opnå en selvforståelse i forhold til deres historiske rødder i Lejre Kommune. Skjoldungerne og Lejrekongerne, der historisk er knyttet til Lejreegnen, skaber sammenhæng mellem det historiske heltekvad og områdets arkæologiske fund. Ved at bringe sagnfortælling og fund i samspil, bliver de identitetsskabende i forhold til Kommunens strategi og brand "Vores Sted".





Det intense og langvarige projekt med læsning, øvelser, stemmetræning, mimik, akrobatik og samarbejde på kryds og tværs kulminerede med, at 6. klasse opførte "Beowulf" som teaterforestilling for deres parallelklasser og familier i Sagnlandets Kongehal.

Her oplevede et medlevende publikum en mægtig kongehal, der blev bygget og derefter hjem-søgt af et frygteligt uhyre ved navn Grendel, så hallens konge, Roar, blev ganske bedrøvet og fortvivlet. Men heldigvis fik kongen hjælp af den dristige helt Beowulf, Sveriges bedste svømmer. Han befriede efter drabelige kampe Kongehallen for den onde mosetrold Grendel og hans endnu ondere mor. Hele Kongehallen i Sagnlandet summede af liv og latter, og de optrædende elever havde endda overskud til at grine af sig selv. Det var en stor præstation at skulle vise sig selv for andre jævnaldrende, men de optrædende blev bravt støttet af deres kammerater.

Efter forestillingen blev der budt op til gilde i den nu troldefri kongesal. Her havde Sagnlandet fremtryllet en vikingetids festmenu værdig for både Konge, Beowulf, 6 b., forældre, bedsteforældre og søskende. Ca.90 børn og voksne nød vildsvinestege, kålpølser, brød, friskost, smør og ikke mindst de fine takketaler. Propperne sprang lystigt af cidere og 6 b. viste sig som gode værter, der både delte drikkevarer i de fineste glas og mad ud og stolt viste Kongehallen frem.

Sagnlandet Lejres fotograf havde filmet forestillingen og sidst i november fik 6 b. mulighed for at opleve sig selv på film i Sagnlandets biograf. Det var første gang, at eleverne så sig selv og hinanden i aktion. Det gav både gode grin og fnis, men det bedste var, hvor stolte de var over at have gennemført hele forløbet.

Efter samarbejdet og det afsluttende forløb har klassens lærere på Allerslev Skole bemærket forandringer med klassens elever tilbage i dagligdagen på skolen. Resultatet taler for sig selv:



Efter projektet har vi set en klasse, der er blevet bedre til at samarbejde og give hinanden plads, samt være i stand til at indgå i et fælles tredje. Klassen deltog fra uge 43-46 i innovation/entreprenør-konkurrencen Edison, hvor det var tydeligt, at eleverne og klassen bragte ting med ind i deres gruppearbejde og projekter. Der var ganske få konflikter og en bedre samværsform end tidligere. Lærerkolleger på skolen bemærkede også denne forandring og kommenterede på den.

Vi ser det også i andre fag som fx madkundskab, hvor de igen skal samarbejde om at fordele opgaverne imellem sig. Det er de blevet rigtig gode til."

Samarbejder med professionshøjskoler og et eksempel på kursusforløb

Sagnlandet Lejre har gennem flere år haft et godt samarbejde med forskellige Professionshøjskoler. For Sagnlandet Lejre er det en god lejlighed til at fremvise og forklare og derved skærpe og bevidstgøre egen pædagogisk og formidlingsmæssig praksis.



I 2021 bestod ét af årets samarbejder f.eks. med Københavns Professionshøjskole. Her skulle 30 ny optagne studerende på Natur- og Kulturformidleruddannelsen sammen med deres underviser på et introduktionskursus i Sagnlandet. For Sagnlandet lød opgaven på at introducere de studerende for en vifte af både praktiske, teoretiske og refleksive forløb. Sagnlandets forløb skulle give de studerende en referenceramme og et "fælles tredje", hvor de studerende kunne opleve sig selv som et fællesskab. I praksis gennemførte de Sagnlandets 1½ times dagsforløb "Vikingerne idræt".

Forløbet "Vikingerne idræt" har Sagnlandet udviklet for 3-5. klassetrin. Her skal eleverne både gennemføre fysiske øvelser samtidig med, at de skal mestre samarbejde og selvkontrol. For de kommende voksne Kultur- og naturformidlere bestod øvelsen i, at de på egen krop og ud fra et barns perspektiv skulle indleve sig i idrætsforløbet. Den oplevelse skulle følges op af en metasnak, hvor de skulle sprogliggøre deres fysiske oplevelser og læring kombineret med observationer og refleksioner over Sagnlandets undervisnings- og formidlingspraksis.

"Vikingerne idræt" er nøje opbygget som et struktureret forløb, der skal sikre at eleverne "ikke bare dyster og kæmper". Det er vigtigt, at børnene reflekterer over egen indsats, adfærd og samarbejdsevner samtidig med, at de både opnår kropslig og mundtlig læring og viden om vikingetiden. Det var den bagvedliggende pædagogiske tanke de studerende skulle stifte bekendtskab med og forholde sig til. Elementerne i "Vikingerne idræt" er kort:

1. **Iscenesættelse – "Der er dækket op til os".** Med kongehallen som baggrund er "legene" i form af rekvisitter lagt frem på græsset i forskellige poster. Et særligt område er klargjort som en holmgangsarena. Her ligger hjelm, spyd, skjolde og sværd mm. klar. Formålet med denne iscenesættelse er to ting. For det første skal deltagerne ved ankomst føle sig velkomne. For det andet skal deres nysgerrighed og lyst til at træde "ind i en anden verden" vækkes ved, at de må passere forbi de forskellige poster frem til modtagestedet hvor Sagnlandets instruktør står klar.
2. **Modtagelse.** Mødet med eleverne – her de studerende – foregår på græsarealet lige foran kongehallen. Her bliver de budt velkommen og gjort opmærksom på omgivelserne og dagens aktiviteter, der venter dem. De stilles op på række langs kongehallens imponerende plateau opbygget af store kampesten. Når alle er stille, inviteres de ind i den "anden verden" via formidlerens etos og narrative rammedannelse. Her trækker formidleren på såvel historisk/arkæologiske som mytiske kilder. Formidleren ser deltagerne an og kommenterer på sine observationer og sine forventninger til en god og dåddfuld dag med deltagerne. Formidleren pointerer, at de virker høviske og af god slægt. Det er derfor forståeligt, at de er draget til hjertet af skjoldungernes land for at træne og forme deres fysiske og mentale færdigheder i kongens nærvær. Der refereres løbende til idræts-genstandene, som ligger og venter foran dem.





Som narrativ ramme fortælles om skjoldungeslægten, kongehallens betydning og kongens hærdede hirdsmænd. Herefter kridtes der op til idræt og træning. Selve ordet 'idræt' også kaldet færdigheder, spejles i deltagernes egen livsverden og tid og perspektiveres til historiske kilder, der beskriver vikingetidens idrætter og sociale opbygning (f.eks. eddadigtet *Rigs vandring* og *Harald Hårderådes saga* med beskrivelse af 8 idrætter, der er vigtige at mestre).

De studerende skulle forstå, at der ikke kun er tale om leg, men også dannelse og formning af et selvforanstaltende, høvisk menneske, der både alene og i fællesskabet kan mestre livet. Ordene "selvkontrol" og "samarbejde" har hovedvægt i præsentationen. Samtidig knytter formidleren løbende tråde til sin vikingetidsrolles livsverden, hvor forskellige heltesagn illustrerer idrættens dannelse (f.eks. fra *Beowulf*, *Rolf Krakes saga*, *Njals saga* m.fl.). Endelig opfordrer formidleren til, at deltagerne på kurset husker at observere sig selv og de andre og se efter, hvornår de mister besindelsen.

3. **Idrætsøvelser.** Nu er sindet stemt og rammer og rollefordeling klar. Legene kan gå i gang. De forskellige idrætsøvelser er opdelt i henholdsvis individuelle 1 mod 1 øvelser og samarbejdsøvelser. De forskellige øvelser har hver især til formål at adsprede, samle og rokke ved deltagernes selvkontrol. Gennem alle øvelserne benyttes "frysmomenter", der aktiveres af formidlingsinstruktøren hvis (læs: når) kompetitiv adfærd tager overhånd og vildskab opstår. I "frysmomentet" skal deltagerne stoppe deres handlinger og stå forstenet foran hinanden. Sådanne "frysmomenter" følges op af selvreflekterende og fællesskabsreflekterende spørgsmål fra formidleren, der observerer, kommenterer og korrigerer i en historisk narrativ ramme med blink i øjet. Herefter genoptages "legen".
4. **Holmgang.** Efter idrætsøvelserne samles deltagerne og nu uddeler formidleren ros og observationer ud. Deltagerne gøres klar til forløbets "grande finale": Holmgang i en opsat kamparena. På række ledes deltagerne over til den klargjorte kamparena. Her får de hver udleveret et skjold. Formidleren sætter igen den narrative ramme via sin vikingetids alterego rolle med henvisninger til egne oplevelser af holmgang og dens regler. Nu skal deltagerne holde skjoldet op. Formidleren står med front til rækken af deltagere og instruerer dem i "skjoldteknik" og brug af de opsatte våben. Formidleren opsummerer derefter de færdigheder, som deltagerne har trænet og formet i egen krop og sind via idrætten. Nu er alle klar til arenaen. Den bliver stedet, hvor de skal fokusere og deres opøvede færdigheder komme dem til gavn. I arenaen kæmpes 1 mod 1, mens de øvrige deltagere danner en ring om arenaen med deres skjolde. De udvalgte duellanter kæmper nu til "*bedst ud af tre*", hvor der opereres med første berøring af sværd. Det er her vigtigt at formidleren pointerer, at det ikke handler om konkurrence, men derimod om at kende og mestre sig selv og forstå ens modstander uden at miste besindelsen. Igen opereres med frys, løbende kommentering og reflekterende spørgsmål undervejs. De omkringstående opfordres ligeledes til at begejstre og opmuntre kæmperne på høvisk vis.

5. **Meta evaluering og refleksion over forløb.** Som et særligt element for de studerende på Kultur- og Naturuddannelsen afsluttede formidleren med en meta-refleksion over hele forløbet. Her blev forløbets ”*hvorfor*” uddybet. Formidleren træder nu tydeligt ud af sin vikingetidsrolle for at reflektere og uddybe baggrunden for ideen om det at formidle i rolle og om formidleren som mediator mellem fagligt stof og deltagerne.

Forløbet blev afsluttet med en spørge/kommentar/forslagsrunde, hvor deltagerne fik mulighed for at sætte ord på deres observationer. Derefter kunne de på egen hånd gå på opdagelse og yderligere skærpe deres opmærksomhed ved at observere andres undervisnings- og formidlingspraksis i og omkring Kongehallen.

Eksemplet viser, hvordan samarbejder med uddannelsesinstitutioner er til gensidig gavn. Sagnlandet får lejlighed til repetere, forklare og italesætte egen pædagogisk praksis samtidig med, at vi til gengæld får andres øjne på vores praksis, når kommende pædagoger, lærere og deres lektorer og undervisere deler deres oplevelser og teoretiske viden med os.

Foreningen de Historiske Værksteder – ramme for vigtig vidensdeling

Sagnlandet Lejre er repræsenteret i bestyrelsen for Foreningen de Historiske Værksteder i Danmark. Bestyrelsen planlægger og gennemfører, kurser, seminarer og træf om historisk værkstedsarbejde. I februar 2021 havde Sagnlandet inviteret alle historiske værksteder til et tredages Maxitræf og seminar i Sagnlandet. I anledning af Sagnlandets nye Kongehal var temaet for træffet ”Hierarki og status”. Det skulle belyses gennem faglige oplæg, ekskursioner og praktiske øvelser. Pga. COVID-19 måtte det fysiske seminar desværre aflyses. I stedet holdt Sagnlandet to digitale, faglige oplæg om hhv. Islands tidligste bebyggelse i vikingetid og den faglige research bag tilblivelse og udformning af Sagnlandets nybyggede 700-tals Kongehal.

Til gengæld havde Sagnlandet Lejre senere glæde af at deltage i et digitalt fagligt oplæg om ”craft psychology” ved psykolog og Ph.d. Anne Kirketerp. Hun har forsket i effekterne af at arbejde med ”crafting”, altså håndarbejde og håndværk med børn og unge. Hendes forskning viser, at ”crafting” bl.a. giver øget trivsel, positive emotioner, flow, ro og kontrol over opmærksomheden, mening, øget overblik, stimulerer kompleks problemløsning og intelligens. Denne forskning taler ind i kernen af de historiske værksteders arbejde og understøtter ét af punkterne i Sagnlandets læringslandskab, hvor vi skaber gode rammer for vores besøgende til:

At lære ved at gøre. Her skaber elever og andre gæster selv viden ved at erfare, ved at gribe fat for at begribe, og ved at gøre sig førstehåndserfaringer, hvor hænderne undersøger, hvad det handler om og hvordan man ”håndterer” situationen.





Forskning

Sagnlandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation

Sagnlandet råder over 43 ha. kulturlandskab. Landskabet rummer en række særlige biotoper, der hverken er sprøjtet eller udnyttet intensivt i over 50 år: marker, enge, overdrev, skovgræsning, højskov, søer og moser. I landskabsplejen og -påvirkningen indgår et dyrehold af historiske racer. De omfatter "urokser" (heck-kvæg), "vildheste" (taipan-heste), vildsvin, tamsvin (sortbrogede grise), får (gutfår), geder (dansk landrace) samt gæs og fjerkræ. Hertil kommer en rig, naturlig insektfauna med deraf afledt rigt fugleliv.

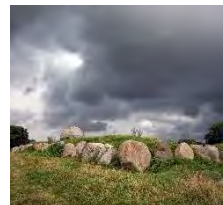
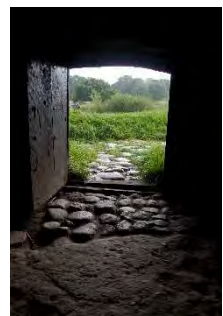
Sagnlandets landskab rummer genskabte boliger og monumenter i form af telte, hytter og langhuse samt gravhøje, monumenter og helligsteder fra udvalgte tidsperioder.

Sagnlandet Lejre stiller sig til rådighed som feltstation for forskellige, eksterne forskningsprojekter, hvor et stabilt, uberørt, men let tilgængeligt naturområde er vigtigt for f.eks. sammenligning med sideløbende, fuldstændigt kontrollerede forsøg i laboratorier. Det kan også være til studier af fænomenologisk karakter, der forholder sig til, hvordan det opleves at "leve" på andre tiders betingelser, herunder gennem brug af boliger, dragter, husgeråd, redskaber osv.

Udredning og rekonstruktion

Sagnlandet Lejre arbejder med forskningsbaseret formidling og undervisning. Det betyder, at der bag de pædagogiske, involverende aktiviteter og fysiske ting som gæsterne oplever, ser, prøver og af og til smager, ligger et forudgående udrednings- og research arbejde. Her fremfindes relevante kilder, der efterfølgende vurderes og analyseres kildekritisk. Kilderne kan både være arkæologiske, historiske og etnografiske. Udrednings- og fortolkningsarbejdet danner det faglige grundlag for den efterfølgende brug i Sagnlandets udadvendte, videnspædagogiske arbejde. Afhængigt af det konkrete endemål med udredningsarbejdet, kan det være nødvendigt med efterfølgende tilpasning og kompromisser, førend de resulterende aktiviteter og/eller fysiske genstande kan omsættes i/fremstilles til pædagogisk formidling og brug, der kan fungere i praksis. F.eks. i relation til sikkerhed, holdbarhed, økonomi, pædagogisk udbytte mv.

Ved genskabelse af fysiske genstande skelner vi overordnet set mellem egentlige eksperimenter udførte rekonstruktioner og kopier. Ved en eksperimentel udført rekonstruktion er selve arbejdsprocessen, dvs. fremstillingsmåde og teknologisk kunnen, af lige så stor interesse som slutproduktet selv. Det kan f.eks. være, når formålet er viden om produktionstid, niveau af færdigheder eller om identifikation af en blandt flere potentielle produktionsmetoder, der kan





have resulteret i en konkret genstands fremtræden. Taler vi derimod om en kopi eller genskabelse, er det slutproduktet og dets efterfølgende brug, der er i fokus, mens ”vejen dertil” spiller en underordnet rolle. Det kan f.eks. være, hvis formålet alene er en undersøgelse og forståelse af den efterfølgende oplevelse af genstanden, der er årsagen til et projekt. Det kan f.eks. være brugen og funktionaliteten af en dragt, et redskab eller en bygning. Der kan i praksis også være tilfælde, hvor det giver mening, at det fysiske produkt er fremstillet gennem en kombination af rekonstruktion og kopi. Det kan f.eks. være i forbindelse med store og/eller komplekse genstande som f.eks. en bygning eller en dragt, hvor den komplette genstand vil være meget tidskrævende og dermed bekostelig at udføre alene med datidens redskaber og metoder, eller hvor kun én eller få delprocesser blandt mange, ønskes særligt belyst.

Sagnlandets historiske værksteder – aktive videnscentre for håndværk og forsøg

Sagnlandet tilbyder stærke og efterspurgte faglige kompetencer inden for rekonstruktion af forhistorisk lerkar- og tekstilarkæologi qua dygtige rekonstruktionshåndværkere i de historiske værksteder Potteri og Dragtværksted.

I disse værksteder opretholder Sagnlandet praktisk viden og kendskab om ældgamle produktionsmetoder og udnyttelse af naturens materialer. Udover at sikre videreførelse af denne håndværksmæssige kulturarv fungerer Potteri og Dragtværksted som åbne formidlingsvinduer til glæde for studerende, forskere og gæster, der i værkstederne kan opleve og afprøve forskellige håndværksmetoder.



Dragtværkstedets arbejde

Tidligere har Dragtværkstedet kun været ansvarlig for Sagnlandets jernalderdragter, mens dragter fra de øvrige historiske områder sorterede under de individuelle områdeansvarlige. Men takket være fondsinvesteringer i forbedrede arbejdsrammer og øget egen indtjening har Dragtværkstedet i de senere år fået ansvar for alle tidsperioder dragter i Sagnlandet Lejre. Dragtværkstedet har nu en særlig backstage filial, ”Nørkleloftet”, der er indrettet i den nye udbygning af ”Multihus” fra 2018. Fra ”Nørkleloftet” varetager to medarbejdere fra Dragtværkstedet i samarbejde med en engageret gruppe af trofaste og dygtige frivillige og studerende det tidskrævende vedligehold, vask og nyproduktion af dragter til alle områder.

Sagnlandets tekstilhåndværkere arbejder således nu fra to lokationer. I ”det gamle” Dragtværksted foregår fortsat formidling og forsøg med traditionelle tekstilhåndværk, som publikum kan overvære. Det vil sige vævning, farvning, spinning og lign.



På det ny Nørkle loft foregår effektiv produktion af dragter i form af design, syning og påklædning af instruktører, skolebørn og fortidsfamilier.

Sagnlandets historiske dragter spiller en meget vigtig rolle i formidling og undervisning. Betydningen af dragter til daglig brug for pædagogisk, sanselig oplevelse og førstehåndserfaring af fortiden kan rammende beskrives således:

I stedet for at træde ind i oplevelsen, tager gæsterne den på.



Research af jægerstenalder og 1800-tals dragter påbegyndt

I 2021 er der taget initiativ til at ny-researche beklædningen til Sagnlandets forskellige jægerstenalderområder. Det sker i et forsøg på at finde nuanceforskelle mellem henholdsvis istids-jægerens og Ertebøllefangerens dragt. Researcharbejdet sker i dialog og samarbejde med formidlere i Stenalderområdet, der har praktiske erfaringer med de nuværende dragter. Forhåbentligt kan der i løbet af de kommende år rejses eksterne midler til et stenalderdragtprojekt.

I forbindelse med Dragtværkstedets overtagelse af ansvaret for Krikkebjergghuses dragter til instruktører og fortidsfamilier, er det i 2021 indledet et udredningsarbejde om 1800-tallets dragter på landet. Det er sket med faglig bistand fra Inge Christiansen, etnolog og ekspert i 1800-tals dragter. Formålet med det påbegyndte research-arbejde er at få et mere præcist billede af klædedragten blandt husmænd omkring 1850. Ideen er at tegne en ny "silhuet", som viser tiden med genkendelige enkeltdele, der kan samles i karakteristiske udtryk. F.eks. skal kvindernes tørklæder bindes under hagen og ikke bag om nakken. I første omgang er den eksisterende dragtbeholdning sorteret og rettet til, så mest muligt kan bruges. Dernæst er der taget initiativ til nyfremstillinger. Det er planen, at der på Dragtværkstedet også skal væves klæde til nye 1800-tals kjoler i de kommende sæsoner som en del af værkstedsformidlingen.



Registrering og dokumentation af Sagnlandets dragtbeholdning

Et længe næret ønske har været at få registreret og dokumenteret Sagnlandets efterhånden meget omfattende dragtbeholdning på systematisk vis. I 2021 er taget de første skridt, der skal skabe et bedre overblik over hvilke, og hvor mange dragter Sagnlandet har til rådighed for instruktører, fortidsfamilier og skoleklasser. Det er en større indsats, men den vil lette og optimere arbejdet med at supplere dragtsamlingen rationelt i fremtiden og give formidlingsinstruktørerne de bedste betingelser for at arbejde i dragt og varetage den levendegjorte formidling, som er Sagnlandets varemærke.

Levering af dragter til Nationalmuseets Vikingedstilling.

Dragtværkstedet har i flere år samarbejdet med Nationalmuseets tekstilforskere om rekonstruktion af to højstatusdragter fra Mammen og Hvilehøjgravene. Det er sket i regi af det



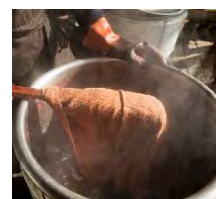
fondsfinansierede projekt "Velklædt i vikingetiden". Projektet er afsluttet i 2020, og de to fornemme dragter er udstillet i monter i Nationalmuseets permanente udstilling. I 2021 bestilte Nationalmuseet to yderligere dragter. De skulle anvendes til rent formidlingsmæssige formål og stå frit fremme i udstillingen. Dragtværkstedets Nørkleloft-afdeling producerede sammen med Sagnlandets frivillige sygruppe de to nye dragter, en kvinde- og en mandsdragt. De står nu i Nationalmuseets udstilling som del af dens persona-fortællinger om livet i vikingetiden.

Øvrige tekstilindsatser og aktiviteter

I 2021 kunne Dragtværkstedet glæde sig over at få en ny, dygtig sæsonansat farver med uddannelse fra Designskolen i Kolding (og tidligere fortidsfamiliebarn). Det har i løbet af sæsonen resulteret i mange indfarvede metervarer til kommende dragter samt 30-35 kg plantefarvet garn. Sidstnævnte blev sat til salg i Dragtværkstedets in house "butik", både som garnfed og som strikke-kits med opskrifter. Vi oplever en stigende interesse for Sagnlandets plantefarvede garn og et øget salg – godt hjulpet på vej af medarbejdernes fine sans for nyindretning og betydningen af øget synlighed af salgbare varer i Dragtværkstedet.

Efter at hovedpart af dragtproduktion er flyttet til Nørkleloftet, er det nu muligt at gennemføre flere og mere formidlingsvenlige og fagligt funderede projekter i det åbne Dragtværksted.

På Dragtværkstedets er der i 2021 produceret ca. 15 m rødt stof til vikingedragter og formidling i Kongehallen. Desuden er der vævet stof til et nyt formidlingsprojekt i forlængelse af de sidste års samarbejde om projekt "Velklædt i vikingetiden" med Nationalmuseets tekstilarkæologer og Center for Tekstilforskning (CTR)". Det fine uldstof skal bruges til alternativ fortolkning af et gådefuldt, broderet tekstil fra Mammen-graven i "Bjerringhøj". Tekstilet har dannet grundlag for rekonstruktionen af den mandskofte, der indgår i Nationalmuseets permanente udstilling.



Tekstilet som kofte er syet af er muligvis en omarbejdning af et fint stof, der oprindeligt kan have haft anden funktion. I 2022 vil en frivillige sy-gruppe derfor nærstudere broderierne og de mange billedelementer på det oprindelige fundmateriale for et nyt bud på helheden. Nationalmuseets tekstilarkæolog Ulla Mannering har venligst stillet billed- og dokumentationsmateriale til rådighed for det spændende udredningsarbejde. Der er endnu ikke endeligt afklaret, hvad vi mener stykket oprindeligt kan være brugt til. I første omgang bliver tekstilet fremstillet som ét stort stykke. Forstudier til projektet blev i 2021 formidlet i kongehallen i juleweekenderne. Her kunne gæsterne på tæt hold følge brodøsernes omhyggelige arbejde.



I 2021 er der endvidere gjort indledende øvelser til at fremstille boligtekstiler til Kongehallen. Det må forventes, at et hus i denne statusklasse har været indrettet med eksklusive tekstiler på både bænke og vægge såvel som i senge. I første omgang bliver der tale om en pude til højsædet. Den skal udføres efter et fund fra en af de rige svenske Valsgårde-grave, hvori der er påvist en pude fremstillet i billedvævesteknik. I 2021 er dog kun udført en enkelt prøvevævning. Dette relativt tidskrævende projekt forventes at fortsætte i de kommende sæsoner.



Endelig er der i samarbejde med Center for Tekstilforskning (CTR), Københavns Universitet, indledt et projekt om egen produktion af hør. I maj måned blev et jordstykke på ca. 6 m2 ryddet for ukrudt og tilsået med hør sammen med en gruppe fra CTR. Marken blev luget en enkelt gang i sæsonens løb og hørren høstet og hængt til tørre i september. Videre bearbejdning af hørren kunne ikke nås, men arbejdet omkring hørproduktion og behandling fortsætter i den kommende sæson i samarbejde med medarbejdere i Sagnlandets Jernalderlandsby.



Potteriets arbejde

Sagnlandets Pottemagerværksted har i 2021 haft fokus på 1800 tallets keramik. Både traditionelt drejet produktion og den særlige håndopbyggede jydepottetradition. Det faldt sammen med sæsonansættelse af en ny pottemager med lang arbejds- og produktionserfaring, der gav nye øjne og faglig sparring på Potteriets hidtidige arbejde med traditionelt pottemageri.



Den populære formidlingsaktivitet "Leg med ler" kunne omsider genoptages i 2021 efter at COVID-19 restriktioner i 2020 gjorde det nødvendigt at tage den af programmet. Igen blev det bekræftet, at det er en meget efterspurgt aktivitet og en sanselig oplevelse, der giver mulighed for fordybelse i fællesskab for både børn og voksne. Aktiviteten kørte på udvalgte dage og var varetaget af en formidlingsinstruktør i bygningen "Lille Pot", der er indrettet til formålet.

Eksperimenter med begitning, glasur og brændingstemperaturer af 1800-tals lertøj

I 2021 er der eksperimenteret med udvikling af begitninger, glasurer og brændingstemperaturer for at komme udtrykket i det originale 1800 tals lertøj endnu nærmere. Det sker dog under hensyntagen til, at lertøjet dels skal kunne fungere i moderne brug og dels kun kan farves med arbejdsmiljø godkendte glasurer og pigmenter. Derudover er der arbejdet på at forenkle arbejdsgange ved formgivning af service.



Alt dette udviklingsarbejde er blevet godt understøttet af indkøring af de to nye pottemagerovne med øget ovnkapacitet og bedre arbejdsstillinger, der blev anskaffet i slutningen af 2020. Arbejdet med 1800-tallets keramik blev i efteråret fulgt op af en studietur til Holmegaard Værk. Her blev værkets samling af Kähler keramik studeret med fokus på dekoration og glasur.





Erfaring med håndbygget jydepotteproduktion vedligeholdet

I foråret 2021 afsatte Potteriet et par dage til fælles arbejde med fremstilling af jydepotter. Formålet var at sikre, at alle medarbejdere i værkstedet fik genopfrisket den særlige teknik som jydepottefremstilling kræver, da ikke alle arbejder kontinuerligt hermed. Her fik medarbejderne samtidig opdateret de formidlingshistorier, der knytter sig til jydepotter. At have hands-on erfaring med materiale og teknik giver den bedste forudsætning for faglig formidling til gæsterne af de smukke sorte kar, der ikke er drejet, men omhyggeligt presset op og glittet.

Forskningsaktiviteter med eksterne samarbejdspartnere udfordret pga. COVID-19

I efteråret 2020 blev der taget initiativ til et samarbejde om eksperimentalarkæologiske forsøg med den særlige frankiske Tating keramik - sorte tinfoliedekorede kander. Samarbejdet med Pieterjan Sylvain Deckers, post Doc ved Institut for Kultur og Samfund – Centre for Urban Network Evolutions (Urb.Net) og Thomas Birch, assistant professor (Urb.Net) på Moesgård, kom dog til at ligge stille i 2021. Det skyldtes kombination af andre arbejdsopgaver i Potteriet samt Pieterjan Deckers og Thomas Birchs udfordringer med at komme til Danmark pga. COVID-19 rejserestriktioner.

Et planlagt samarbejde med den svenske arkæolog og keramiker Katarina Botwid og Sagnlandets erfarne pottemagere om et pilotprojekt om: *"Jydepottetraditionen, en dold kvinnehistoria-och en källa till kunskap i teori och praktik"*, blev ligeledes handikappet af COVID-19 indrejserestriktioner fra Sverige. Sagnlandets rekonstruktionshåndværkere skulle have været interviewet og filmet som dokumentation og analyse af, hvordan "tavs viden"/håndværksteknikker overleveres og videreføres. Skriftlig korrespondance og bidrag fra Sagnlandets filmarkiv af tidligere forsøg hjælp af tidligere film blev den mulige nødløsning.

Derudover har Sagnlandets Potteri i 2021 rådgivet Ph.d. studerende Mikkel Johansen Nørtoft, forhistorisk arkæologi, SAXO-instituttet i et projekt om identifikation og undersøgelse af mulige forskelle i håndværksmæssig kvalitet som måleparameter for social *"expenditure"* investeret i neolitiske gravgaver. Ligeledes har Potteries medarbejdere bistået arkæolog og museumsinspektør ved Museum Vestsjælland Lone Claudi-Hansen. Hun efterspurgte erfaringer med brug af glittesten ved fremstilling af kopier af jernalderkeramik og jydepotter til en kommende artikel i tidsskriftet *Gefjon*.



Erhvervssamarbejder

Sagnlandets erhvervsklub blev stiftet i 2016 med 6 virksomheder. I 2021 rundede klubben i alt 27 medlemsvirksomheder. Sagnlandets ambition med erhvervsklubben er at knytte virksomheder og Sagnland sammen i et gensidigt udbytterigt arbejde. Det sker dels gennem netværksmøder for medlemmerne med Sagnlandet som vært, og dels ved at medlemmerne får tilbudt forskellige medlemsfordele, der skal inspirere til deres brug af Sagnlandet i andre sammenhænge. Det er f.eks. til møder, konferencer, personaleudflugter og teambuilding aktiviteter, som Sagnlandet arrangerer.

I 2021 har i alt 289 ansatte fra klubbens forskellige medlemsvirksomheder besøgt Sagnlandet Lejre på egen hånd ud over deltagelse i netværksmøderne.

For at blive medlem kan interesserede virksomheder vælge mellem 4 forskellige medlemskaber, der afspejler forskellige grader af medlemsfordele: BASIC (2.500 kr.), EXPERIENCE (5.000 kr.), EXPLORER (15.000 kr.) og ADVENTURE (25.000 kr.). Vi har defineret fem gode grunde for at tegne et virksomhedsmedlemskab:

- EKSPONERING for over 70.000 gæster fra mange målgrupper
- IMAGEPLEJE via samarbejdet med en almennyttig institution
- NETVÆRK i mødet med ildsjæle som dig selv fra andre dele af erhvervs- & kulturlivet
- RABATTER på entré, mødefaciliteter & arrangementer for din virksomhed
- MEDARBEJDER & KUNDEPLEJE på et anderledes mødested rig på natur & kultur oplevelser

Erhvervsklubbens medlemsvirksomheder var ved udgangen af 2021 fordelt således på tre af klubbens fire medlemskategorier:

- ADVENTURE: Bondeskovgård, Julius Nielsen & Søn, Nyborg & Rørdam Advokatfirma, Vestergaard Company
- EXPLORER: -
- EXPERIENCE: Beierholm Revision, Roskilde afd. Danske Bank. Roskilde afd. Eduard Troelsgaard Rådgivende Ingeniører. Gundestrup Campinghave. Honestus & Partners. SB-Murer. Åvang - Byg, Anlæg & Park
- BASIC: BDO – Statsautoriseret revisionsfirma København afd. BDO – Statsautoriseret revisionsfirma Roskilde afd. CLIO. Danheim. Dansk Dronekompagni. Elgaard Architecture. Emil Nielsen Smedværksted. Hegnsmontagen. Kirkebjerggaard Landskabspleje. Restaurant Herthadalen. Knit Garden. Konditorbager Lejre. MaDahm Consulting. Wohler Arkitekter. Hoffmann.

I 2021 blev der afviklet fire netværksmøder og arrangementer.

Torsdag 20. maj: "På ekspedition i junglens øjenbryn". Her fortalte Inge Schjellerup, Fil. dr., arkæolog, antropolog (blandt venner "Inka Inge" og "Indiana Inge") både om sit livslange forskningsarbejde af Sydamerikas indianerkultur i Perus Andesbjerge og tågeregnskove samt om hendes afledte sociale arbejde med bistandsprojekter til gavn for lokalbefolkningen.



Torsdag 17. juni: "Klimaændringerne truer hverdagen – hvad skal vi gøre og hvem skal gøre det?" Et tankevækkende oplæg ved professor, dr.tech. Karsten-Arnberg Nielsen, DTU, om hans forskning og rådgivning for bl.a. kommuner om mulig forebyggelse af ekstremregn og oversvømmelser i Danmark, der skal sikre samfundets værdier.



Torsdag 26. august: "Et anderledes netværksmøde midt i naturen". Her blev klubbens medlemmer udfordret på samarbejdsevner da Sagnlandets istidsjæger Raana lod dem konkurrere holdvis i opstilling af rensdyrjæger telte og træfsikkerhed på "atlatl". Et særligt kastetræ til at forstærke jægerens kastekraft og rækkevidde af spyd, når f.eks. en mammut skulle nedlægges. Efterfølgende blev stenaldermad nydt i en af Sagnlandets store "lavuuer", et samisk telt.



Torsdag 16. september: "Danske fængsler – straf, hjælp, tryghed for borgeren, hotelophold?" Her gjorde Kriminalforsorgens tidligere vicedirektør og nuværende institutionschef for Jyderup og Nykøbing Fængsel alle kloge på det danske straffesystem, forsorgsarbejde og åbningen af Danmarks første kvindefængsel.



En varm tak til alle erhvervsklubbens engagerede medlemsvirksomheder for deres interesse for, og opbakning til, Sagnlandets arbejde.

Frivillige

Sagnlandet Lejres Venner

Sagnlandet Lejre har en støtteforening, Sagnlandets Venner i Lejre, stiftet i 1986, der yder en værdifuld hjælp til Sagnlandet:

Foreningens formål er at skabe og opretholde forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og personer, institutioner samt virksomheder, der er interesserede i Sagnlandets virke, at udbrede kendskabet til og interessen for Sagnlandets arbejde samt ved særlige fysiske arrangementer at dyrke forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og Sagnlandet Lejres Venner. (vedtægternes § 2)

I 2020 voksede støtteforeningens medlemstal eksplosivt. Da Sagnlandet Lejres COVID-19 nedlukning betød dystre og usikre økonomiske udsigter for 2020, tog Venneforeningen resolut affære og oprettede Facebook-støttegruppen "*Støt op om Sagnlandet Lejre*". Denne frivillige handlekraft betød, at foreningen voksede fra 225 til ved udgangen af 2020 til at have 913 betalende medlemmer ligesom mange donerede frivillige beløb ud over medlemskabet.

I 2021 har det været særdeles glædeligt, at rigtig mange har fornyet deres medlemskab. Ved udgangen af 2021 havde Venneforeningen således 720 betalende medlemmer, dvs. mere end 3 gange så mange medlemmer som før COVID-19 satte ind.



Der skal her udtrykkes en varm tak til alle de mange – både nye og gamle medlemmer – for den opbakning og støtte Venneforeningens medlemmer yder Sagnlandet Lejre og alle stedets medarbejdere. Det er meget inspirerende.

Som i 2020 betød fortsatte COVID-19 restriktioner i marts 2021, at årsmøde og valg til bestyrelse 2. marts 2021 endnu engang måtte afholdes som et digitalt fredsvalg. Her blev alle bestyrelsesmedlemmer og suppleanter på valg genvalgt mens revisor og revisorsuppleant var ny opstillede. I 2021 var foreningens bestyrelse således sammensat:

- Bestyrelse: Christina Brandt (formand), Birgitte Norby, Henning Harbo og Mette Bendsen.
- Suppleanter: Ulla Pinborg, Peter Høg, Bente Augustinus og Birgit Green.
- Revision: Roar Bøggild Nielsen (revisor), Anna Puggard (revisor-suppleant).

Forårets traditionsrige indsatsdag kunne heller ikke gennemføres som sædvanligt pga. COVID-19 restriktioner. Først senere på året blev muligt igen at invitere medlemmer til store fælles arrangementer. Det blev til to i alt.

Lørdag 4. september blev der inviteret til kombineret fælles arbejdsdag på det ny palisadehegn omkring Jernalderlandsbyen og afsluttet med årsfest i Kongehallen om aftenen. Ca. 25 venner lagde knofedt og kræfter til palisadebyggeriet. Tak for stor hjælp. Om aftenen havde frivillige venner pyntet borde i Kongehallen, hvor en fælles buffet ventede og spisningen blev ledsaget af middelaldermusik med gruppen Virelai, der fik store og små vennemedlemmer til at træde dansen. Film og billeder fra byggeri og fest kan nydes her: <https://www.facebook.com/watch/?v=257200022933783>.



Som sædvanlig har flere frivillige venner i 2021 engageret sig og lagt god energi i forskellige opgaver og projekter rundt om i Sagnlandet Lejres forskellige historiske miljøer. Ud over palisadeprojektet i Jernalderlandsbyen – der fortsætter i 2022 – er der på laugslørdage og andre dage f.eks. lagt kræfter i anden pleje og vedligehold i Jernalderlandsby, Landbohuse og Vikingeområde. Her er altid vægge at kline og kalke, hegn at reparere og haver at passe og luge og alskens andre praktiske små og større opgaver. Også ved særlige fokusuger i højsæson bidrager frivillige venner til levendegørelse og formidling, blandt andet i Vikingområdet samt til juleåbent.

Nogle frivillige venner kommer endda på ugebasis. Det ene er i regi af Havelauget, hvor medlemmerne bl.a. sikrer, at Harpenstrengs Middelalder lægeurtehave altid fremstår smuk og velplejet. Et andet eksempel er smedelaugget. De sørger for, at der på aftalte dage er "kul på" den store smedje bag Potteriet. Her runger hamrer så det er en læst, mens der produceres diverse genstande og beslag til Sagnlandets historiske områder og smedehåndværk til salg til gæsterne.

Et tredje eksempel er sylauget. Det mødes fast på onsdage eftermiddage på Nørkleoftet med Sagnlandets medarbejdere fra Dragtværkstedet. Her sys, lappes og broderes på livet løs på Sagnlandets omfattende samling af historiske dragter. Andre venner kommer helt på tværs af disse laug og laver diverse praktiske forbedringer af f.eks. snedkermæssig art eller naturpleje i god og nær dialog med Sagnlandets relevante medarbejdere og afdelinger.

Det er dejligt at konstatere, at Sagnlandet Lejre i foreningen "Sagnlandets Venner i Lejre" har så mange gode ambassadører som på forskellige måde bakker op om Sagnlandets arbejde. Alle støtter med medlemskab, mange lokker derigennem nye gæster til Sagnlandet og nye medlemmer til foreningen og atter andre har derudover tid, lyst og mulighed for at bistå med praktisk bistand. Til alle medlemmer skal der her lyde en varm tak for jeres indsats. Den er værdsat.

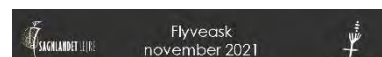
Frivillige historiske grupper og foreninger

Sagnlandet Lejre samarbejder hvert år med mange forskellige typer foreninger, der bistår Sagnlandet med aktiviteter på årets sæsonprogram efter nærmere aftale med Sagnlandets Publikumsafdeling. Det kan f.eks. være historiske re-entactment grupper som jernalderhæren Prindsens Hverving, der er fast tilknyttet Sagnlandet og andre grupper på ad hoc basis. Det kan være mennesker og grupper specialiseret i vikingetid, stenalder eller traditionelle håndværk som f.eks. pileflet. Det er dejligt, når der opstår muligheder for at arbejde sammen med sådanne vidende og dygtige ildsjæle.

CSR (Coorporate Social Responsibility)

Samarbejder med velgørende organisationer

Sagnlandet Lejre har udarbejdet en CSR (Coorporate Social Responsibility) politik: Vi ønsker at gøre vores kulturoplevelser tilgængelige for målgrupper, der af økonomiske/sociale grunde ikke har mulighed for et besøg. Derfor har Sagnlandet taget initiativ til samarbejde med almennyttige og velgørende organisationer for at løfte vores samfundsansvar. Af disse grunde donerer Sagnlandet lø-



JULEHJÆLP TIL SAGNLANDETS JULEWEEKENDER

Julehjelpe til Sagnlandets juleweekender af den 27.-28. november, 4.-5. og 11.-12. december vil der være julehjelpe til Sagnlandets juleweekender og til alle.

Julehjelpe til Sagnlandets juleweekender vil der være julehjelpe til Sagnlandets juleweekender og til alle.

https://sagnlandet.dk/tilbud/for-frivillige-til-sagnlandets-juleweekender/

AKTIV OG HYGGELIG INDSATS

Efteråret vil der være mange gode muligheder på indtægtsdage 30. oktober. I de forskellige områder og i vikingetiden vil der være mange gode muligheder for at hjælpe til med at gøre det hele mere levende og hyggeligt.

https://sagnlandet.dk/tilbud/for-frivillige-til-sagnlandets-juleweekender/



bende fribilletter til almennyttige og velgørende organisationer, ligesom vi indgår samarbejdsaftaler om reduceret entre. Det sikrer, at organisationernes brugere kan opleve Sagnlandets videnspædagogiske kulturformidling på meget fordelagtige vilkår.

Sagnlandet har indgået treårig partnerskabsaftale med RED BARNET for perioden 2020-2022 og donerer hvert år 500 sæsonkort til en samlet værdi af over 100.000 kr. som RED BARNETS medarbejdere kan uddele til børnefamilier, der af forskellige grunde ikke har samme muligheder for adgang til kulturoplevelser. Red Barnet får desuden 150 fribilletter til uddeling blandt egne frivillige, der yder en stor og vigtig social indsats. Samarbejdsaftalen giver desuden RED BARNETS mange frivilligkoordinatorer adgang til pædagogiske kurser i Sagnlandet til særpris.



I 2020 indgik Sagnlandet Lejre desuden sponsoraftale med "Julemærkehjemmet Liljeborg", der nu har et særligt VIP-adgangkort til Sagnlandet, hvor medarbejdere og børn har gratis adgang hver dag i sæson for op til 16 personer. Herudover har Sagnlandet sponsoreret fribilletter til Julemærkehjemmets velgørenhedsmiddag. Samarbejdet fortsætter i 2022.



Sagnlandet Lejre modtager hvert år mange henvendelser om sponsering af fribilletter, gavekort mm. fra en lang række organisationer inden for sport, ældre, almennyttigt arbejde mm. I 2021 støttede vi bl.a. følgende med præmier: Andelslandsbyen Nyvangs bankospil. Bramsnæsvisgskolens Legeplads lotteri. Gundsømagles G77 Fodbold lotteri. Hjerterforeningens Børneklubs amerikanske lotteri. Kirke Hyllinge Håndbolds tombola. Værestedet Lejre Kommune, social psykiatri. Midtsjællands Cup, tennis. Stafet for Livet, Lejre.

Herudover fik voksegrupper og familier via en række almennyttige institutioner adgang til institutionspris: Dansk Flygtningehjælps Frivillig gruppe. Mødrehjælpen Roskilde. Mødrehjælpen Frederiksberg. Røde Kors, Asylcenter Skalsstrup. Røde Kors, Asylcenter Sandholm.

Bæredygtighed

Sagnlandet Lejre tilstræber i videst muligt omfang inden for sit økonomiske råderum at tænke bæredygtighed ind i sin daglige drift. Derfor er Sagnlandets Velkomstcenter og Multihus doneret af henholdsvis Velux Fondene og Augustinus Fonden bygget med henblik på bedst mulig udnyttelse af energiformer, der er CO₂-neutrale.



Vi anvender således jordvarme og solfangere til rumopvarmning og til brugsvand. Den ny køgehal opvarmes ligeledes vha. et 4000m² stort jordvarmeanlæg.

Sagnlandet Lejre fik i 2015 certificeret sit historiske dyrehold som økologisk landbrug.



BAG OM SAGNLANDET LEJRE

Formålsparagraf

Dynamik og udvikling er rodfæstet i Sagnlandet Lejres vedtægtsbestemte formål:

Centrets formål er at drive et forskningscenter for udførelse af etnologiske, historiske og arkæologiske eksperimenter. Herunder hører gennemførelse af forskningsopgaver og viderebringelse af resultaterne gennem videnskabelige kanaler og aktiv formidling og undervisning til borgerne. Alle indtægter anvendes til opfyldelse af dette formål.

Strategisk vision 2021-2026

Bestyrelsens visions-seminar november 2019 definerende den strategiske vision Sagnlandet Lejre i de kommende år skal udvikles efter:

"Sagnlandet Lejre skal udvikle sig til en minidestination med Kongehallen som epi-center".

Den strategiske vision skal sikre, at Sagnlandet i alle sammenhænge tænker og agerer som en destination med en klar profil gennem konkrete handlingsplaner med følgende fokus:

- Vi skal lade Sagnlandet Lejre fremstå som del af en let forståelig geografi, der er karakteriseret af en autentisk og interessant fortælling.
- Vi skal se vores destinations geografi som naturligt defineret af "Fjordlandet". Det er herfra "vores verden går", og vi skal vedkende og forholde os aktivt til fortællingen og geografien. Herunder at tænke i co-branding.
- Vi skal invitere til samarbejde med relevante eksterne partnere, så vi spiller hinanden stærkere og tilsammen understøtter billedet/oplevelsen af "destinationen". Herunder skal vi tænke i krydssalg og mersalg og udvikle forretningsmodeller og samarbejder med f.eks. andre attraktioner, overnatningssteder, transporterhverv, spisesteder og lignende. Vi skal gøre gæsteoplevelsen "nem og bekvem".
- Vi skal se os selv som en vigtig og identitetsskabende del af "Vores sted", der er den samlede overskrift på Lejre Kommunes brandingstrategi. Den lægger vægt på fællesskab, kulturarv, natur og bæredygtighed, der tilsammen karakteriserer det "gode liv på landet – tæt på storbyen". Her skal Sagnlandet og Kongehallen indgå som "Vores helt særlige sted i Lejre Kommune".
- Vi skal i vores eksterne branding af Sagnlandet Lejre som mini-destination anvende Kongehallen som epicenter, fordi Kongehallen er vores fyrtårn, der har potentialet og formatet til at skabe opmærksomhed både nationalt og internationalt.
- Vi skal derfor internt gøre os klart, hvad der i Sagnlandet er det helt unikke i vores egen fortælling om Kongehallen, og som kun vores Kongehal kan være afsender af.
- Vi skal derfor internt arbejde med at udrede og trække de "røde tråde", der på tværs af alle vores områder og afdelinger spinder Kongehallen sammen med resten af Sagnlandet i en meningsfuld totaloplevelse for gæsterne, så de oplever en gennemtænkt og helstøbt kunderejse.

Generel vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Sagnlandet Lejre tilstræber at vise, at historisk indsigt altid kan perspektivere nutidens problemstillinger samt at vores valg i dag, har konsekvenser for dagen i morgen.

Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Børn og unge er morgendagens kultur- og naturforvaltere. Derfor er vores vigtigste opgave at give børn og unge indsigt i sammenhænge mellem teknologisk innovation, samfundsmæssige forandringer og ændringer i menneske- og natursyn gennem årtusinder. Vi har det udgangspunkt at:

- HANDLING uden HOLDNING signalerer LIGEGYLDIGHED ligesom
- HOLDNING uden INDSIGT signalerer FORDOMSFULDHED.

Derfor ser vi historisk indsigt som et stærkt udgangspunkt for børn og unges udformning af fremtidens samfund og værdisæt på.

Derfor hedder vores vision "En fortid i en nutid med en fremtid."

Fælles kerneopgave

På personaleseminar oktober 2019 definerede vi vores fælles kerneopgave på tværs af alle afdelinger og funktioner:

"At tilbyde en fantastisk tidsrejse i indbydende og smukke rammer, hvor gæsterne sammen kan udforske historien gennem gode, nærværende og underholdende oplevelser udviklet på fagligt grundlag:"

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Aktiv deltagelse er en hjørnesten i Sagnlandets virke og fremgår af vores mission. Den er inspireret af et gammelt kinesisk ordsprog: *Jeg hører, og jeg glemmer. Jeg ser, og jeg husker. Jeg prøver, og jeg forstår:*

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Sagnlandet Lejres mission er at skabe og formidle viden og forundring om fortidens levevis gennem eksperimentel arkæologisk forskning, levendegørelse og undervisning baseret på aktiv deltagelse





Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse – Ansvar

Sagnlandet Lejre formidler historie for børn og voksne i en tid, der præges af globalisering. Hver dag bliver samfundet stedse mere komplekst og multikulturelt.

For at begå sig i respektfuld dialog i et sådant samfund, anser vi indsigt i historiske sammenhænge – ikke mindst hos børn og unge – som del af et dannelsesprojekt. Det viser, at alle mennesker har rødder i en specifik kultur, de er rundet af. Vi er alle historieskabte og historieskabende. Derfor har vi også et ansvar for, hvordan fremtiden skal se ud. Derfor baserer Sagnlandet Lejre sine aktiviteter på et værdigrundlag der tager udgangspunkt i følgende nøgleord:

Mangfoldighed i menneskers kultur, selv- og omverdensforståelse belyst i historisk perspektiv.

Forståelse af sammenhænge mellem kulturel baggrund og natursyn og ressourceudnyttelse.

Ansvar for en bæredygtig forvaltning af kultur- og naturarv





Organisation

Protektor

Protektor	Hendes Majestæt Dronningen
------------------	-----------------------------------

Bestyrelse

Forretningsudvalg	Formand Professor, Dr. Phil Kristian Kristiansen Göteborg Universitet	Næstformand Advokat Flemming Damgård Larsen, Kommunalbestyrelses- og Regionrådsmedlem,	Peter Skak Iversen, tidligere direktør DONG ENERGY A/S
Øvrige bestyrelses- medlemmer	Konsulent Asger Høeg Tidl. Direktør Experimentarium	Direktør Dorte Kiilerich Living Concepts	Professor, dr.phil. Morten Meldgaard, Københavns Universitet.
	1) Borgmester Carsten Rasmussen, Lejre Kommune.	Professor Søren M. Sindbæk, Aarhus Universitet	Direktør Christine Antorini, Novo Nordisk LIFE
Observatør	Godsejer John Munro - Ledreborg Slot		
Revisor	Statsautoriseret revisor Peter Rasborg - BDO Revisionsaktieselskab		

Ledelse

Direktør	Direktør Lars Holten		
Chefgruppe	Økonomi- & Administrationschef Lone Knudtzen	Udviklingschef & Direktionsass. Charlotte Frantzdatter	Driftschef Stig Claussen
	Kommunikations- & Salgschef Tania Lousdal Jensen		Publikumschef Lasse Stockholm Nielsen

1) Carsten Rasmussen er ved kommunalvalget november 2021 afløst af Tina Mandrup som borgmester fra 2022.

SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Slangealléen 2 – 4320 Lejre – Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk

CVR: 33247257

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab

Havneholmen 29 – 1561 København V – Tlf. 3915 5200 – www.bdo.dk – koebenhavn@bdo.dk